

ШАРҚ КЛАССИКЛАРИ МЕРОСИДАН

РУДАКИЙ ВА БОБО ТОҲИР

Ш Е Ё Р И Я Т И Д А Н

ШОИСЛОМ ШОМУҲАМЕДОВ таржималари

«ШАРҚ» НАШРИЁТ МАТБАА
КОНЦЕРНИНИНГ БОШ ТАҲРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 1994

Таҳрир ҳайъати:

Шомуҳамедов Ш. (раис), Алимов Б., Жабборов Ж.,
Иброҳимов Н., Орипов У., Стрижков Н. В., Шоғуломов И.

Китобчада форс-тожик адабиётининг дунёга машҳур намо-
яндалари, бу адабиётнинг бешиги узра турган ажойиб шоир-
лар — буюк Абу Абдулло Жаъфар Рудакий (X аср) ва жўш-
қин тўртликлар ижодкори, фавқулодда шеърий истеъдол
эгаси Бобо Тоҳир (XI аср) асарлари илк бора ўзбек ти-
лига таржима қилиниб нашр этилмоқда.

*Тузувчи Алишер Шомуҳамедов.
Муҳаррир — Жуманиёз Жабборов.*

Рудакий, Тоҳир Бобо.

Шеърятдан/Ш. Шомуҳамедов таржималари; Таҳрир
ҳайъати: Ш. Шомуҳамедов (раис) ва бошқ.; Тузувчи:
А. Шомуҳамедов. Муҳаррир: Ж. Жабборов; Сўз боши:
А. Шомуҳамедовники.— Т.: 1994. 144б.+9 вкл. (Шарк
классиклари меросидан).

1. Автордош.

Рудаки, Таҳир Баба. Стихи.
С(Тадж)+И(Иран)

© «Шарк» нашриёт матбаа концернининг
Бош таҳририяти Тошкент — 1994

ЖАҚЫНШЫМЫЗ АБАТЫҒА АЙЫРЫС

АБУ АБДУЛЛО ЖАЪФАР
ИБН МУҲАММАД РУДАКИЙ
ШЕЪРИЯТИДАН

Ташкент қаласы
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов
Ибраһимов М. Ибраһимов У. Ибраһимов Н. И. Ибраһимов

ЛЕВ АВДУЛЮ ЖАБОР
СИ МУХАММАД РАХИМ
СИ ИБРАХИМ РАХИМ
СИ ИБРАХИМ РАХИМ
СИ ИБРАХИМ РАХИМ

Ташкент қаласы
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов

Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов

И. Абрахам
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов
Ибраһимов М. Ибраһимов Б. Ибраһимов

© 1990 йилда ташриф қилинган
Билан ташриф қилинган

ЖАҲОНШУМУЛ АДАБИЁТ АСОСЧИСИ

Форс-тожик шеърятининг асосчиси, ўз замонасининг буюк алломаси Абу Абдулло Жаъфар Ибн Муҳаммад Рудакий Самарқанд яқинидаги Панжрудак қишлоғида дунёга келиб, ёшлигиданоқ мусиқачи, ашулачи ва шоир сифатида шуҳрат қозонади. Куръонни ҳифз этиб, халқ маъракаларида ёқимли товуш билан кироат қилади.

Унинг ҳаёти ҳақида маълумотлар йўқ деярли. Манбаълардан бирида айтилишича, у Самарқандга келиб, илм таҳсил этган.

Шоирнинг шуҳрати ўз вилоятдан чиқиб, сомонийлар пойтахти Бухорогача етган бўлса керакки, уни Бухоро амири Наср бинни Аҳмад Сомоний ўз саройига таклиф қилган.

Бу ерда Рудакийнинг шоирлик истеъдоди ажиб гуллар очади, унинг шуҳрати бутун Хуросонга ёйилади, сарой шоирларига раҳнамолик қилади. Рудакийни ўз асрининггина эмас, кейинги асрларнинг шоирлари ҳам ўзларига устод деб биладилар.

Аммо Рудакий умрининг охиригача бахтли ва осойишта ҳаёт кечирди деб бўлмайди.

Сомонийлар саройида 40 йилдан ортиқ хизмат қилган шоир қариган чоғида қармотликда айбланиб, кўзига мил чекилиб, саройдан қувилади. Бу ҳақда шоирнинг ўзи бир қасидасида:

Унинг шеърларини тинглаган жаҳон ўтди,
Кечиб замонаки, ул шоири Хуросон эди...

Замона айнади, мен ҳам тамоман ўзгардим,
Асомни қўлга бер энди. у бшқа даврон эди,— дейди.

Икки кўзи сўқир, кексаликдан мадорсиз ва қашшоқ шоир ўз қишлоғига қайтади ва 942 йилда вафот этади. Панжрудак қишлоғида унинг қабри топилган ва мақбара тикланган.

Тарихий манъбаларда айтилишича, Рудакий жуда кўп шеърлар битган. Аммо унинг улкан адабий меросидан бизгача етиб келгани минг байт атрофида холос. Ана шу минг байт ҳам унинг доҳиёна шеърый маҳоратидан дарак бериб туради. Унинг шеърлари юксак маҳорати билангина эмас, зулм ва истибдод авжига минган замонада, ўрта асрчилик зулумотида

ярақлаган бир нур сифатида ажралиб туради, уларда юксак одабийлик, сўз санъати, халқона соддалик, доҳиёна тафаккур, туйғулар тозалиги бутун таровати билан кишини мафтун этади.

Дунёдаги энг бой адабиётлардан бири — форс-тожик шеъриятининг шаклланишида унинг ўрни муҳим. Рудакий ҳақли равишда шу адабиётнинг Одам Атоси ҳисобланади. Зеро, унинг ижодида биз шу адабиётнинг тўлиқ шаклланганлигини ва мавзу жиҳатидан ўз йўлини белгилаб олганлигини кўрамиз. Рудакий кейинчалик ривож топган барча жанрларда ижод этган. Қасида, ғазал (ҳали тўлиқ шаклланмаган бўлсада) рубоий, қитъа, шунингдек дидактик ва фалсафий маснавийларнинг бетақрор муаллифидир.

Булардан икки қасида ва қирққа яқин рубоий бизгача тўлиқ етиб келган. Булар орасида унинг ахлокий мавзуларда ёзилган етти достонидан парчалар мавжуд.

Рудакий атрофида Абу Шукур Балхий, Шаҳид Балхий, Хусравоний, Аморайи Марвозий, Ҳаким Хаббоз Нишопурий, Кисойи Марвазий, Дақиқий каби сафдошлари ва шогирдлари бўлганки, улар Рудакийнинг содда ва бетакаллуф услуби билан давом эттирганлар ва форс шеъриятида бир неча аср ҳукмронлик қилган Хуросон (ёки Туркистон) услубига асос солганлар, уни ривожлантирганлар.

Рудакийнинг ўз услубини эса ўрта аср адабиётшунослари Саҳли Мумтанеъ, яъни «Осону номумкин» деб атаганлар, чунки ўқишда раво ва осон кўринган бу услуб, бу доҳиёна соддалик ҳамма ижодкорга ҳам насиб этавермайди.

Рудакий ўз даврининг илғор инсоний ғояларини юксак бадиий шаклларда ифода этганлиги билан ҳам, XX аср кишисини ҳайрат ва ҳаяжонга солаверади.

Форс-тожик классик шеъриятидан Рудакий биринчилардан бўлиб инсонга чуқур назар ташлади, оддий инсонни, унинг фикру ўйларини, олижаноб туйғуларини шеърятнинг юксак пардаларида куйлади. Ўзининг фалсафий-ахлокий фикрларини оддий инсоний туйғулар орқали ифода этди.

Рудакийдан қолган узук-юлук асарлар ҳам мана неча асарларки, китобдан китобга ўтиб, қалбдан қалбга кўчиб, дунёдаги кўпгина тилларга таржима қилинмоқда. Бу шеърятнинг жаҳонни мафтун этганлигига сабаб, унинг теран томирлари халқ оғзаки ижодидан озикланиб, халқ ғоялари дарёсидан сув ичганлигидадир.

Алишер Шомухамедов
филология фанлари номзоди.

ШЕЪРЛАР

Хуснингдин олам олмишдир оро,
Сунбулда йўқдир бул мушки соро.

Сандон дилиннга юз минг касамким,
Тошу темир бас келолмас асло.

Сендан мурувват кутиб бўлурми,
Тош дилда бўлмас меҳр мутлако.

Оллони минг бор ўртага солдим,
Аммо не фойда, ёт сенга олло.

Фуломинг бўлса агар Рудакий,
Унга ҳавасда ўтар минг Доро.

* * *

Дилим, токай «ўзим» дейсан, паришон,
Совуқ темирни урма беҳуда, жон.

Дилим бир дона дону, ишқ эса тоғ,
Нечун бир донга бу тоғдек тегирмон.

Келиб кўр Рудакийни, сен агарда —
Кўрай дерсан тирик инсонни бежон.

* * *

Жаҳон шундай эди, аввал бошидан,
Азалдан то охир шундай қолади.

Гоҳ тожу тахт бериб, кўтарар чунон,
Кўплар сени кўриб, ақли толади.

Сўнгра заиф жонинг ер билан қориб,
Бошингга неча хил бало солади.

* * *

Серахс яқинида кўрдим попишак,
Сайрашда жамийки қушлардан авло.

Ҳар ёғи анвойи рангда товланар,
Устида либоси барчадан аъло.

* * *

Жаҳон нималиғин наззора қилгил,
Гоҳи тукқан она, гоҳида ўгай.

Нима қилиб берар тиргович танба,
Темир эшик, устун деярсан токай?

* * *

Менга бир кишини юбормиш ёрим,
«Шеърда кўп мақтама» дебди нигорим.

Сени деб ганимлар мазаҳ қилишар,
Қанийди қутқарса парвардигорим.

* * *

Келди ажойиб, чиройли баҳор,*
Қанча гўзаллик десанг унда бор.

Ажабмас қари бундан яшарса,
Жаҳон ўзига топмиш ёш нигор.

Фалак ўзига лашкар тузубдир,
Булут аскару шамоли сардор.

* / қуйилган шеърларни Мунирхон Муинзода таржима қилган.

Довулчиси раъд — портловчи яшин,
Бундай ҳайбатли лашкар қайда бор?

Мотамлиларча йиғлайди булут,
Худди ошиқдек нолиб наъравор.

Қуёш ҳар замон кўриниб қолур,
Гўё кўрғондан мўралар Нигор.

Жаҳон неча кун касалманд эди,
Гул хиди қилди дорусин тайёр.

Сочмоқда ёмғир хушбўй томчилар,
Оқ тўнин ечди ер юзидан қор.

Қор ўрнини гул эгаллаб олди,
Қақраган ариқ бўлди обшор.

Узоқдан лола айлар табассум,
Қип-қизил гўё хина қўйган ёр.

Галма-гал ҳар дам куй куйлашади,
Гул узра булбул, сарв устида сор.

Сарв узра кумри сайрар ажойиб,
Гул узра булбул куйлар ёр-ёр.

Май ичиб энди бўлинг шодмон,
Олур насиба ўз ёридан ёр.

Танлаб соқийни, май ичиб куйла,
Куйламоқдадир булбул билан сор.

* * *

Гули садбаргу мушкину анбар,
Оппоқ ёсуману самбиту шумтол —

Бари сени кўриб шумшайиб қолди.
Эй фриб мулкинг бути, навниҳол.

Ошиққа бошланар лайлатулқадр,
Тунда юз кўрсатсанг, эй соҳибжамол.

Лоладек юз очсанг, кўкдаги қуёш,
Пардага ўралиб беркинур дарҳол.

Бақбақанг ўхшар хушбўй олмага,
Агар олмада ҳам бўлса мушкин хол.

* * *

Покиза туш каби эрур бу жаҳон,
Уни танир дили уйғонган инсон.

Ёмонлик ўрнида яхшилик қилур,
Яхшилик жойида у бўлгай ёмон.

У билан тўғрилиқ суҳбатин қурма.
Жаҳон ҳар бир ишда эгри ҳар қачон.

Усти ялтироғу ичи қалтирок,
Кўриниши яхши, қилиғи ёмон.

* * *

Кўлингдаги тиг бўлса ҳам олмос,
Одамни ноҳақ ўлдирмоққамас.

Яратилган эмас тиг ситам учун,
Узумдан мақсад эмас мусаллас.

Ўлдирилган жонсиз танани кўриб,
Исо бармоқ тишлаб колди бир нафас.

Деди: «Кимнинг хунин сендан олдилар,
Хунингдан қутилмас котилинг ҳам, бас».

Сенинг эшигингга мушт туширишар,
Биров эшигини чертмоқлик абас.

* * *

Бўри ёки қоплон дори каби эрди,
Чаман саҳни қишнинг нафасидан танг.

Энди баҳор мавсумининг санъаткори
Унга ато этди турли нақшу ранг.

Умр баҳрин кемасига кўп таянма,
Чунки бу Нил ичра кўп эрур наҳанг.

* * *

Бу дунё омонат, ҳаммамиз меҳмон,
Хасисларча кўнгил боғламоқ хато.

Ер остига бориб ётади киши,
Ҳозирча бўлса ҳам тўшаги дебо.

Фойда келтирмайди кишилар базми,
Қабр ичра ёлғиз қолганда танҳо.

Қабр ичра улфатинг курту кумурска,
Дунёга назар сол бўлма бепарво.

Дирҳамдан қимматроқ ҳар тола сочинг,
Гарчи гажак-гажак зулфинг бебаҳо.

Вақти етгач, гул юз мумдек сарғаяр,
Дил совиб, юмилар ул икки шаҳло.

* * *

Рудакий кўлига созини олди,
Бодани қўйки, куйлади-чалди.

У ақиқ ранг майни ким кўрса,
Эритилган ақиқ дея олди.

Иккиси аслида биру, лекин
У эзилди, бу чўғ бўла қолди.

Қўл тегизмай туриб кизарди қўл,
Ичмаёқ кайф бошда кўзгалди.

* * *

Замон менга жуда қиммат насиҳат этди,
Агар билсанг, замон тўла насиҳат эзур.

Деди: ўздан баландроқни кўриб ғам ема,
Кўп киши бор, сен бўлишни орзу қилур.

Яна деди: «жаҳлинг бандга сола бил,
Кимнинг тили бебош, оёқда занжир.»

* * *

Қушни кўрганмисан палапонидан —
Айрилиб, чиркилар бағри тилинган.

Кекса қирғийни кўр, тумшуғи ўтмас,
Қаноти қайрилган, пати юлинган.

* * *

Бу дунё донога меҳрсиз доим,
Ундан эҳсон кутма, меҳнатингни бил.

Бахтли эрур кимги бергай ва олгай,
Топганингни йиғма, еб-ич, эҳсон қил.

* * *

Беш кунлик дунёга меҳр қўймагил,
Бу жаҳон бошидан охири найранг.

Яхшилиқни кутмак бунда афсона,
Ёмонлик белини боғламиш таранг.

* * *

Тишим бари тўкилиб кетди, дурри ғалтон эди,
Уларни тиш дема, балки чароғи тобон эди.¹

Оқиш кумуш эди-ю, худди дурри маржон эди,
Булоқнинг қатраси ёйинки тонгда чўлпон эди.

Биронта қолмади куртакланиб, тўкилди бари,
Бу қайси наҳс эди, бўлганида Кайвон эди?

Менимча наҳсдану ё узок умрдан эмас,
Не бўлди? Мен эта қўйсам қазойи осмон эди.

Кўзингни соққасидек айланиб турувчи жаҳон,
Ҳамиша айланади, ҳамма вақт гардон эди.

Қачонки дори-ю дармони оғриқ ўрнидадир,
Кезида оғриғи ҳам дори бирла дармон эди.

Кўз очкуча тўзитар у қаерда янги эса,
Дам ўтмайин тузатар у қайдаки вайрон эди.

Талайча боғнинг ўрнини чўл этиб қўйди,
Ва қанча боғлар ўрни бурун биёбон эди.

Сен, эй юзи тўлин ойдек гўзал, не билгайсан?
Беш — олти кун нари ҳолим нечоғли шодон эди?

Кўпинча сен гажагинг бирла менга мақтанасан,
Гажак-гажак қаро сочим мисоли чавгон эди.

¹ Бу шеър Ғафур Ғулом таржимасида берилди.

Юзим текислиги атлас каби замон ўтди
Менинг сочим у замонда қаро-ю қатрон эди.

Чунончи шунча гўзаллик азиз меҳмон экан,
Қайтмагай яна. Беш-олти кунга меҳмон эди.

Икки кўзимга талай нозанин эди ҳайрон,
Менинг кўзим ҳам уларнинг юзига ҳайрон эди.

Ўтибдир энди замонлар қайғусиз эдим ҳуррам,
Қаю шаҳаргаки борсам, бир ўзга жонон эди.

Сарф этиб кетар эди бесаноқ олтин, дирҳам,
Қай жойда кўкраклари анордек жонон эди.

Талайча татти канизак менинг дилим овлаб,
Тонг отгунча яширин уйда яхши меҳмон эди.

Нечукки, кундузи кўрмак, қовушмоқ имконсиз,
Сезар эса эгаси, иккимизга зиндон эди.

Аник чиро-ю гўзал чеҳраларни кўрмаклик,
Фалончиларга қийин бўлса, менга осон эди.

Дилим хазинаси сўз гавҳари-ла лиммо-лим,
Қаёнга хатки ёзибман, шеър муҳр-унвон эди.

Ҳамиша шод эдим қайғу ғамни билмас эдим,
Дилим кувонч, ўйин-кулгиларга майдон эди.

Қайноқ нафасим ила, дебога айлангирдим,
Бўлмаса кўп юраклар тош эди, сандон эди.

Кўзим узулмас эди ўйноқи ўрим сочдан,
Ёқимли сўз била тўлган кулоқларим қон эди.

Хотин, бола, тағи рўзғор — бу хилда ташвиш кам,
Тўним ёқасида кир йўк, қилғуликлар осон эди.

Кўриб турибсан ўзинг Рудакийни, ой юзлим,
Кўролмадинг уни, аттангки, у бой инсон эди.

Агарда кўрсанг эди ул чаманга борганини,
Бошида мингтача булбул, ҳазор дoston эди.

Йигитлар ичра йигитлар унга бўлиб улфат,
Амирлар узра йигит оғаликда полвон эди.

Бугун шеърлари манзуру тингламиш олам,
Ҳамиша шеърларим ўз мулки девон эди.

Унинг шеърларини тинглаган жаҳон ўтди,
Кечиб замонаки, ул шоири Хуросон эди.

Қайдаким машҳур деҳқон ёки бўлса умаро,
Улар уйида менга аталган ҳамён эди.

Тўйин-тўкин, бу улуғлик сабабларин сўрасанг,
Бу неъмату бу улуғ манбаи оли Сомон эди.

Хуросон амиридан тегди қирқ минг соф дирҳам,
Уни беш минг орттирган киши мир Мокон эди.

Яна бошқалардан ҳам йиғилди саккиз мингча,
Шеърим барчага маъқул, кўшигим ёққон эди.

Кўриб шоҳ илтифотин биргина шеърим учун,
Менга ҳазина тўккан акбару аён эди.

Замона айнади, мен ҳам тамоман ўзгардим,
Асомни қўлга бер энди, у бошқа даврон эди.

ШОИР АБУЛҚОСИМ МУРОДИЙГА МАРСИЯ

Муродий кўз юмди оламдан аммо
Эмас бу улуғнинг ўлмоғи осон.

Ақл бовар қилмас, бедарак, беиз
Йўқолиб кетарми шундай суҳандон.

Онага топширди жонсиз жасадин,
Азиз отасига сипор этиб жон.

Малаклар мулкани малакка бериб,
Абадликка ўтди, ўлди деган он.

Ул сув эмас эди ях қотиб қолса,
Хас эмас эдику учирса бўрон.

Тароқ эмас эди соч аро синса,
Уруғдек киролмас тупроққа ниҳон.

Бу тупроқхонада олтин эди у,
Унга арпа дони ҳар икки жаҳон.

Хокини топширди тупроқ заминга.
Пок идроку руҳи кучди осмон.

Яратган олдида муҳайё бўлди,
Ул покиза жонки дилида пинҳон.

Соф май эди, шароб куйқаси билан,
Куйқасидан халос бўлди бу замон.

Эй азиз, ўз йўли билан кетади,
Марвазликми, райлик ё румлик инсон.

Ҳар кимнинг унда ўз хонаси бордир,
Атлас ўрнин қачон босарди бордон.

Жим бўлурсан агар қазо қалами,
Номинг дафтаридан айласа гумдон.

* * *

Айрилик бўронидан, эй сарви қад,
Охир умрим томиридан кетди мадад.

Бўлмаса зулфинг агар сиртмоқ каманд,
Нега тушди домига жону жасад.

Битта жон бирла сенинг лаълин лабинг,
Этсам орзу менда бўлгайму хирад.

Хулқу хуснингдин мени айлаб жуд,
Ташладинг жонимга чўғлар беадад.

Шод бўл, биров келса агар дунёга,
Гар одамдан ўтса, қилма кўп фарёд.

Мену ўшал кўнғироқ соч бир бўлсак,
Мену ул ой юзли хурваш паризод.

Бадбахт эрур кимки, бермас ҳам емас,
Еб ҳам эҳсон қилган хушбахт умрбод.

Қарорсиздир булут, елдек бу жаҳон,
Бода келтир, қилма ҳеч нарсани ёд.

* * *

Тўрт нарсани берди менга оқилларча ўйламоқ:
Тансиҳатлик, яхши одат, яхши ном, яхши фикр.

Тангри кимга қилган бўлса бу тўрт нарсани насиб,
Мангу шодлик билан яшаб, ғам емаса ҳам арзир.

* * *

Аё шоҳ, байрам бу, меҳригон келди,
Шоҳлар байрамига шод султон келди.

Ўтди чодир у дала сайл пайти,
Энди орзумизга боғ-бўстон келди.

Энди сувсар телпак мовриди етди,
Май келди, демаки арғувон келди.

Сен қайтма етолдинг, бахтинг ёшарди,
Май сипқор, омадинг навқирон келди.

* * *

Яна гулларга тўлди гулистон,
Ҳам яшнаб кетди боғу роғ, бўстон.

Ловулар гулхан замони ўтди,
Энди етишди лолага замон.

* * *

Жаҳон улуғлари кетдилар ожиз,
Ўлимнинг олдида бўйн эгиб ночор.

Барчаси бўлдилар тупроқ ичра жо,
Сабил қолди сарой, кўшқу уй, омбор.

Минг-минглаб бойлигу, молу неъматдан
Олдилар биргина кафан сўнгги бор.

Буюргани бўлди еганлари-ю,
Кийган, берганлари, қолгани бекор.

* * *

Саховатда сени дер эдим Ҳотам,
Урушга кирасан мисоли Рустам.

Йўқ Ҳотам сендек сахий эмасдир,
Сендек мард эмас, ҳатто Рустам ҳам.

* * *

Гажак ичра ҳолинг қилибдир нуқта,
Улким яратмишдир зулфинг жим қилиб.

Лабинг тимсолини кўрса бўлади,
Анор донасини тенг тақсим қилиб.

* * *

Бойлик йўқчиликда дунё аҳлини,
Токай ҳисоблайсан ҳасис—лаим, деб.

Дунёдан таъмани узган чоғингда,
Билурсан жаҳонни буткул карим, деб.

* * *

Май инсон шарафин қилар ошкор,
Яхши-ю ёмони кўрсатар дийдор.

Нокаسدан ажратар май озодани,
Жуда ҳам ажойиб хунар майда бор.

Уни қачон ичсанг, ўша дам яхши,
Айникса гул сочиб турганда баҳор.

Баланд кўрғонларни май вайрон этиб,
Мустаҳкам сафларни қилур тору мор.

Кўп бахил кишилар майни нўш этгач,
Саховат йўлини этар ихтиёр.

* * *

Агар тийри камонинг тиркишин этса бўса,
Фалак халқин кўз ёши оқар мисоли Жайхун.

Ҳатто урган қиличинг шахду ширинлигидан,
Тил чиқориб ярасин ялар ғаним сарнигун.

* * *

Узринг кўп бўлдику ҳаёт бўлмади,
Бош эгдинг «шукр» деб, «мамот бўлмади».

Худога минг карра шукрлар бўлсин,
Маддоҳликдан тилим исқот бўлмади.

Сенинг ҳар бир ишинг макр ва риё,
Безаҳр инъому закот бўлмади.

Юзларинг безатмиш бинафша, лола,
Кўкат ҳам оташсиз, ҳайҳот бўлмади.

Табассуминг менга фалак офтоби,
Куёшдан гўзалроқ бисот бўлмади.

* * *

Икки кўзим дарёдир, аммо дилимдир оташ,
Кўз мардуми сув ичра, кўксим танурга ўхшаш.

Наҳанг каби дилимни, пора-пора айлама,
Ё севиб тараҳҳум қил, ё ҳалок айла, маҳваш.

* * *

Яна ҳалок бўлмоқдасан сен гўзаллар ишқида,
Қутқармас на бойлигу на кўз ёшу оҳ-фиғон.

Бўсасида шакар борми, заҳар борми ажратгил,
Фитнасидан узок бўлгил, фақат шунда жон омон.

* * *

Минг афсуским, бу гўзаллик васфин қилиб бўлмайди,
Қанча нозик, қанча гўзал бўлса ҳамки бу ғазал.

Унинг ўзи қўшиқмисол, асоси ҳам қўшиқдир,
Хусни билан сўз нурин ҳам ҳиралатди у гўзал.

ВАЗИР АБУ ТАЙЙИБ МУСЪАБИ МАДҲИ

Унинг саховати яшнатар мени,
Гўё ул булут, мен эсам экинзор.

Ўз ишингга ўзинг четроқдан қара,
Ўйлаб боққил, ақл кўзин оч якбор.

Саховатинг — чакмоқ, момақалдироқ,
Тоғларда қалдироқ гулгуласи бор...

Сен сиём ойимас, фалак ойимас,
Бири сенга ғулом, бири жоннисор.

Ўғли ҳам эмассан Хуросон шохин,
Ул кутиб ўлтирар не берса жаббор.

* * *

Эшитганман, Юсуфда бор экан деб учгина кўйлак,
Хаёт ўтқарганида роҳату кулфат кучоғида.

Бири қон ичра булғанди, бири йиртилди тухматдан,
Бири Ёқуб кўзига етди-ю очди яноғида.

Юзим ўхшар биринчига, дилим иккинчига ўхшар.
Учинчиси насибим бўлғусидир васл чоғида.

* * *

Сен адолат ўрнатгач фалак остида абад.
Оламдан кўтарилди фириб, ёлғон, адоват.

Тумшугин тароқ айлаб, чумчуқ бошида лочин,
Пўпакчасин тарайди, нақ шамолу зироат.

* * *

Жангда аскарларинг бичиқчи мисол,
Гарчи улар кишвар олувчи навкар.

Найза билан ганим бўйини ўлчаб,
Қилич билан бичар, ўқ билан тикар.

* * *

Созинг овозича бўлолмас, дўстим,
Менга такрор-такрор ўқилса такбир.

Ҳазин овозидан ажаб эмаским,
Дашт хайвонлари ҳам ром ўлса бир-бир.

Танаси камону тирга ўхшамас,
Аммо юракларга қадай олур тир.

Гоҳи гирён йиғлар, гоҳ қилур нола,
Сахардан шомгача асти тинмайдир.

Тили бўлмаса ҳам бийрон тил ила
Ошиқлар аҳволин этади тафсир.

Гоҳи девонани ҳушга келтирар,
Гоҳида хушёрга соладир занжир.

* * *

Дилимиз аламдан қайғуга тўлса,
Ширин сўздан яхши қандай даво бор?

Танамизга ёқар майин шаббода,
Дил чигалин ёзар, суҳбату бозор.

Лаълин май ечади кўнгил розини,
Хумдан пиёлага солиб тут якбор.

* * *

Ҳимматинг мавж уриб тошиб кетса гар,
Байрогинг булути кўтарар тўфон.

Дўстларинг устига ёғилди гавҳар,
Ёвларинг устига дўл, тош беомон.

* * *

Эй хожа, дунёда нимаики кўрсанг,
Бодому шаробу егулик, газак.

Дунё бир илону, дунё йигувчи
Илон тутувчига ўхшайди бешак.

Илон тутувчидан илон ҳам охир,
Бир куни пайт пойлаб қасдин олажак.

* * *

Кийшайиб кетибдир эшик дарвозаси,
Қўрқаменки қулаб тушади девор.

Бўйиндаги бўқоқ осилиб тушган,
Май меши эгардан осилганча бор.

Ҳар йил шул вақтда не қилар эдинг,
Поча пўстин кийиб иссиқ жойга бор.

ЎЗ ОТИНИ ЁМОНЛАГАНИ

Қирчонғи ва чўлок, елкаси яра,
Мен эгри бутокда ўлтирган қарға.

* * *

Сендан бахил, қабиҳ мумсикни ҳаргиз,
Фалак топа билмас энг паст чуқурдан.

Хожа Абулқосим сенинг шармингдан,
Қиёматда бошин кўтармас гўрдан.

* * *

Ўлдирдинг, ғанимда ботир қолмади,
Бахш этдинг, оламда қолмади фақир.

Бировлар бир бурда арпа нонга зор,
Биров дастурхони дунёга арзир.

Хомуш ўлтирмагил, ишда жадалла,
Бўлур тўлин ой ҳам пойингда асир.

* * *

Тириклик ҳоҳ қисқа, ҳоҳ бўлса узун,
Бошга тушар ўлим охири бир кун.

У қила олади ўз билганини,
Сиртмоқ солиб сени қилибдир тутқун.

Тириклинги хоҳи кулфатли ўтса,
Хоҳи ўтса нозу неъматда бутун,

Ҳоҳ бир қарич тупроқ олсанг дунёдан,
Ҳоҳ Ҳижоздан Райга қадар бус-бутун.

Бор-йўғинг ҳаммаси бир туш кабидир,
Тушда ҳеч бўлмайди ишончли мазмун.

Буларга боққанда ажратолмайсан,
Биридан-бирини, ўлим келган кун.

* * *

Меҳробга саждадан нима ҳам фойда,
Дилда Бухоро-ю, Тароз гўзали.

Номозни ёқтирмас менинг худойим,
Унга мақбул тушар севги жанжали.

* * *

Халқ ёқтирмаганлар менга дўст-ўртоқ,
Шунингчун тақдирим билан иш чаток.

Тенглаштириб бўлмаса Абулфазлни,
Ўзгалар мисдир, ул-гавҳар шамчирок.

* * *

Бўлмаса тақдирда бунча бадбахтлик,
Менга шундай хотин бўлурми дучор?!

Унга қўнган пашша менга йиртқич шер,
Ул эса шердан ҳам тап торлмас, зинҳор.

Гарчи менга йўқдир меҳру вафоси,
Дилим бундан асло чекмайди озор.

* * *

Шаҳиднинг қарвони тез босди қадам,
Кетди деб ўйлагил бизникини ҳам.

Кўз ҳисобида — икки кўз бир тан,
Билим ҳисобидан минг-мингларча кам.

Ўз жонинг асрагил, қолур бемажол,
Сенинг ҳам ўлиминг етиб келган дам.

Бошқаларга хадъя этмагил осон,
Ранжу меҳнат билан неки қилдинг жам.

Ўз фойдаси учун бўлур бегона,
Ҳатто туғишганинг, кўрсатур ситам.

Лочиндек бўлурми тўрғай ҳеч қачон,
Бўри қачон шердек бўлибди ўктам.

* * *

Узоқ йўлдан келса ёш, қудратли ва чиройли,
Хизматга келса сувор, яхши ўй, эзгу ният.

Ўн йиллар хизмат қилгач, шоҳга ёқарми ҳамон.
Ё уйга қайтар кекса, пиёда чекиб ҳасрат?!

* * *

Кўп замон шу уйда маст эдимү шод,
Давлатмандроқ эдим подшолардан ҳам.

Ҳозир-чи, мен ўша, шахру уй ўша,
Сўрама шодликни нечун босди ғам.

.....
Мана дўл ёғди-ю оёғим котди,
Бор сирларин биздан яширар олам.

* * *

Бу майдан бир томчи Нил ичра тушса,
Ҳамиша маст қилур ҳиди наҳангни.

Кийик бир қатрасин сахрода ичса,
Арслондек кўзига илмас палангни.

* * *

Лаълин май кўтариб ҳузуримга кел,
Бир қўлда қадаҳу биттасида чанг.

Шундай майдан қуйки, унинг аксидан
Ёқутдек кўринсин олисда харсанг.

* * *

Илтимосчи оғир аҳволин билса,
Ундай киши сўзга соларди қулоқ.

Сен эшитмоқчисен, аммо йўқ тоқат,
Мен илтимосчининг аҳволим чаток.

.....
Лола очилганда шароб кўп аъло,
Сенга шароб олиб келмоқдалар, бок!

* * *

Гуноҳимни сенинг бўйнингга ортиб,
Сени уйдан ҳатто ҳайдабман ул кун.

Сендан уйни холи қилдим у аммо,
Кўзимга қон тўлди, бўлдим жигар хун.

Энди кўз ёш билан ўзим куламан,
Ажаб бу ўзимнинг қилмишим учун.

* * *

Биз ичамиз, чунки масту оламиз,
Гўзаллар илқидан бода оламиз.

Девоналар бизни «ақлсиз» дерлар,
Биз девона эмас, биз мастонамиз.

* * *

Кел, берайлик дилу жонни оллоҳга,
Олтин деб ботмайлик гаму гуноҳга.

Жонимизни бериб дин-диёнатга,
Эзгулик берайлик умри кўтоҳга.

* * *

Шаробнинг онаси қилинар қурбон,
Сўнг унинг боласи қилинар зиндон.

Болани онадан ажратиб бўлмас,
То эзиб жисмидан олинмаса жон.

Раво эмас асло ўз онасидан
Ажратиб олинса ҳали ёш ўғлон.

Етти ой она сут эмиши лозим,
Ўрду биҳиштдан то ўтқунча обон.

Адолат йўл берар боласин қамаб,
Онасини қурбон қилсак ўшал он.

Бола зиндон ичра бўлганда тутқун,
Етти кеча кундуз жим ётар ҳайрон.

Хушга келиб, кўргач ўз аҳволини,
Изтиробга тушар босар ҳаяжон.

Гоҳ баланддан пастга урар ўзини,
Гоҳ пастдан баландга интилар сўзон.

Олтинни оловга ташланганда ҳам,
Эрир-ку қайнамас у шаробсимон.

Худди маст туядек кўпик сачратиб,
Ғазабдан жўшару туғилар шайтон.

Қараб турган киши кўпигин олар,
Тоза тиниқ бўлсин дея ҳар замон.

Охири тинийди топади ором,
Хуш оғзин ёпади шунда ниғаҳбон.

Тамомила тиниб мусаффо бўлгач,
Қизил ёқут бўлар ва ёки маржон.

Қизиллиги гўё яман ақиқи,
Ярқирайди мисли лаъли бадахшон.

Искаб кўринг дейсан, ҳидин берибди,
Қизил гулу, мушқу анбару ябон!¹

Яна хум ичида сақламоқ даркор,
Илк баҳордан ўтиб келгунча найсон.

Сўнг ярим тунда ҳам юзини очсанг,
Қаршингда кўрасен куёшни тобон,

Биллур қадаҳ ичра кўрганлар дейди:
Мусо қўлга олмиш ёқут дураҳшон.

Ундан тотиб кўрса шер бўлур қўрқоқ,
Хасис ҳотам, сариқ юзлар гулистон.

Кимки шодлик ичра ичса бир қадаҳ,
Ранжу дард нелигин билмас ҳеч замон.

Ўн йиллик дарду ғам Панжобга кетар,
Шодлик юборади Рай билан Уммон.

¹ Хушбўйли дарахт

Агар шундай кекса бир шароб бўлса,
Эллик йиллик эрса устида чакмон,

Шоҳона бир мажлис қурмоқ керакдир,
Бўлсин унда гулу сумбул фаровон.

Ҳар томонга сочиб жаннат неъматин,
Бундай иш қилмаган бўлсин ҳеч инсон.

Заррин либослару ипак гиламлар,
Олтин курсилару, гулу май ҳар ён.

Исо барбати-ю фавод кўшиғи,
Мудаккир чанги-ю, наю соз нолон.

Амирлар, Баламий қатор ўлтирар,
Иккинчи қаторда Солиҳу Ҳаррон.

Подишо ўлтирар олдинда тахтда,
Ул шоҳи жаҳоннинг мулки Хуросон.

Олдида минглаб саф тортади турклар,
Ҳар навкар тўлин ой каби нурафшон.

Ҳар бирин бошида арчадан тожи,
Ёноқлар қизил май, кокили райҳон.

Қадах узатади гўзал бир санам,
Онаси хотуну отаси ҳокон.

Бир неча қадахни сипқарган подшо,
Тоза майдан бўлур шодону хандон.

Май тутгач турк кизи қаро кўз пари,
Қомати сарв каби, гажаги човгон.

Хушбўй ўшал майдан бир қадах олса,
Ёдига тушади шоҳи Сейистон.

Майни нўш этишар шоҳу ақрабо,
Ҳар бири май олиб дейишар шодон:

Бу Жаъфар Аҳмад бин Муҳаммад учун,
Шоду омон бўлсин подшоҳи Эрон.

Ул адолатли шоҳ замон офтоби,
Одил шохдан рози ер юзи, осмон.

Одам авлодида унга ҳамто йўқ,
«Яна бўлур» десанг гап бўлур бўҳтон.

Ягона худонинг соясидир ул,
Унга сиғинмоқни буюрар куръон.

Инсон яралмиш сувдану лойдан,
Бу подшо асоси гавҳри Сосон.

Хираланган шоҳлик ундай топди нур,
Эрам боғи бўлди у мулки вайрон.

Фасоҳатли бўлсанг, уни васф этгил,
Унинг мадҳин ўқи, бўлсанг шеърхон.

Агар доно бўлсанг, ҳикмат қидирсанг,
Унинг мазҳабидан бўлгил билимдон.

Уни яқинроқдан билгач деярсен:
Бу Сукрат ҳақиму Афлотун-юнон.

Гар фақиҳ бўлсангу шариат десанг,
Мана бу Ҳанифа, Шофеъий, Суфъён.

Гар илму ҳикматдан оғзини очса,
Қулоқ сол, у илму ҳикматда Лукмон.

Одоб ортдиради кишида билим,
Билимли кишида саломат имон.

Агар фариштани кўрмоқ истасанг,
Мана кўз ўнгингда намоён Ризвон.

Унинг латофати, чеҳрасига бок,
Сўзларим ростлиги бўлур намоён.

Покиза ахлоқ, аждодлари пок,
Нияти — эзгулик, караму эҳсон.

Сен бир бор эшитсанг унинг сўзини,
Шу ондан бўлади бахтинг чароғон.

Агар уни кўрсанг тахт узра сокин,
Ўйлайсан тирилик келмиш Сулаймон.

Сомдек чавандозу юлдуз чарақлар,
Ундай суворийни кўрмагай майдон.

Жангу жадал куни гар кўрсанг уни,
Устида совуту қўлида қалқон.

Жанда фил ҳам унинг олдида заиф,
Минг карра бўлса ҳам, жанговор, гаррон.

Жангда Исфандиёр кўргудек бўлса,
Найзаси олдида қочарди ларзон.

Танасин гар тоққа қиёс айласанг,
Бу сиём тоғидир ҳеч бўлмас жумбон.

Ёв жангда бўлса ҳам мисли аждаҳо,
Найзаси уни мум айлагай осон.

Агарда у билан жанг қилса Баҳром,
Унинг қиличига таслим этар жон.

Агарда қўлига қадаҳ май олса,
Ҳадя сочар баҳор булутисимон.

Баҳор булутидан ёғар фақат сув,
Ул ипак, зар сочар, тўлар бахт кармон.

Икки қўлдан ҳадя ёға бошласа,
Унинг олдида ип ечолмас тўфон.

Унинг олижаноб карами сабаб,
Мадҳ нархи ошда, хомушлик арзон.

Ҳузурига келган фақиру ҳақир,
Шоир чиқар давлат кучиб, ободон.

Сухандонга ундан навозиш, карам,
Девондан вазифа олур билимдон.

Халққа у адолат кўрсатган маҳал,
Дунёда унингдек йўқдир мусулмон.

Ундан жабр кўрмас бой ҳам, қашшоқ ҳам,
Адолат топади заифу полвон.

Унинг совғалари тутмиш дунёни,
Йўқдир неъматидан бебахра қолғон.

Кимнинг дили вайрон, бахш этар ором,
Кимнинг дили хаста, топадир дармон.

Унинг Карам майдонига қиёс этилса,
Торлик қилар бутун чўлу биёбон,

Узринг қабул этар, гуноҳдан ўтар,
Ғазаб қилмас, унинг юраги уммон.

У нимрўз подшоҳи, ғолиб шаҳриёр,
Давлати шер, ёви оҳуйи нолон.

Амр бин тирилди унинг туфайли,
Унинг ҳашамати қайтмиш бул замон.

Хўп улуғ бўлса-да Рустам шуҳрати,
У билан тирикдир Рустами Достон.

Рудакий бошқани васф этма асло,
Уни мадҳ эт, давлат муҳрин ол чаққон.

Қанчалик жаҳд этма, қанча тиришма,
Фаҳму фаросатинг қайрама чандон,

Унинг васфин айтиб тугатолмассен,
Мадҳиянғ наздига олиб бор шул он.

Бу менинғ қўлимдан келган мадҳиям,
Лафзи ҳуш ва енгил, маъниси осон.

Амирга сазовор сўз тополмадим,
Шеърда бўлсам ҳам Жариу Хассон.

Қандай васф этайин, амирнинг ўзи
Жаҳонга оро-ю шуҳрату боғбон.

Мен рози шукуҳин васф этолмасам,
Фасоҳатга бўлиб Сари-ю Саҳбон.

Шу васфимни олиб шоҳга топширсам,
Бўлурманми унга манзур мадҳхон?

Барчанинғ васфини қилсанғ тугайди,
Уники тугамас бе ҳад, бе қўён.

Ажаб эмас бундай ҳолда Рудакий,
Сўз тополмай қолса ҳомушу хайрон.

Йўқса илҳом берар эрди Бу — Умар,
Қўлимни тутарди мумтоз ул Аднон.

Ундай амир васфин бўлмас тугатиб,
Уни деб дунёни яратмиш Яздон.

Бўлмаганимдайди нотавон заиф,
Машриқ подшоҳидан бўлмаса фармон,

Энғ чаққон чопардек жўнардим ўзим,
Амир хизматига етардим альён.

Мадҳиям — чопарим, узрим етказар,
Қадрига етажак Амир суҳандон.

Кечирим сўрайдир нотавон кекса
Етолса бўларди ўзи ҳам меҳмон.

Амирим давлати доим кўпайсин,
Ёвларига абад етушсин нуқсон.

Амир боши бўлсин ойдан ҳам баланд,
Балиқдан паст бўлсин ёв боши ҳамон.

Юзи қуёшдан ҳам нурафшон бўлсин,
Неъматини абадий мисоли Саҳлон.

* * *

Девдан тарқалгану ўзи арслон,
Шўх кийик, ундан ҳам ўзагон жайрон.

Бир қуёшли енгил қадамлар билан,
Ҳатто зарра узра этадир жавлон.

* * *

Ёзар бўлса сенга хасис дастурхон,
Тузсиз овқатидан татима чунон.

Лабингни хўллама қадаҳидан ҳеч,
Кабобига тегма заҳари пинҳон.

Қуруқ лабу куйган жигар била кет,
Бул куни бўлса ҳам сабза ҳар томон.

Шоҳлардан гулдек соф кофур томса ҳам,
Қовунлар асалга тўлса ҳам ўбдон.

* * *

Олижанобликдир бу шоҳ қилмиши,
Ўқлари пайконин зардан ясатган.

Кимки яраланса, олсин деб дори,
Ким ул ўқдан ўлса, олсин деб кафан.

ҚАЛАМ ҲАҚИДА ЧИСТОН

Қулоқсиз — эшитар, чўлоқдир — тез юрар,
Тилсиздир — гапирар, кўзи йўқдир — кўрар.

Қилич каби ўткир, юриши илондек,
Чехраси қайғули, ошиқларга ўхшар.

* * *

Ҳассол тахтасида кўрдим, чалқанча
Ётасен миқ этмай, лаблар юмук, жим.

Кўкраклар қуришиб, қапишиб кетган,
Бундай бўлур дея ўйлаб эрди ким?

Сочларим оқариб кексайганимда,
Қайтарган эдинг сен навқиронлигим.

* * *

Булдуриқ ёғмоқда булутдан ҳамон,
Юлдуз ёғдирмоқда гўёки осмон.

Шундай яхмалакки, эшикка чиқсанг,
Оёғинг устида турмоғинг гумон.

* * *

Эй Маж, букун шеърим ўкигил осон,
Мендан дили хуну, сендан пок равон.

Маю маъшуқ ила ўйнаб-кулайлик,
Бўстонда ўпайлик дилдорни шодон.

Қарлуқдан истагинг шўх кўзли кизлар,
Бўксаси ларзону бел мўрчамиён.

Истамайсен арпа уни емоқни,
Истагинг — ёғ билан оппоқ буғдой нон.

* * *

Барчамиз овмиз жаҳонда, эй ўғил,
Саъва, чумчуқмиз, ажал қузгун эзур.
Гулнинг умри икки кунликдир, қара,
Бизни ҳам янчар ҳовонча ё ўғир.

* * *

Тўлин ойдек нигор бирлан ақиқ май чалғу бўлса, воҳ,
Фаришта ҳам тушар кўкдан, тушар жой бўлса ҳамки чоҳ.

Нечук узгум назар, ундан зарар топса гар имоним,
Мозоримдан чиқар ҳаттоки наргис қовжираб гиёҳ.

Унинг ишқ лаззати жаннатда ҳам асло топилмас шахд.
Кечар ўз холидан кимки, агар бир бор бўлур огоҳ.

Кўзингда куппа-кундуз гар ҳари бўлса кўролмайсен,
Кўурсен қап-қаро тун ўзга кўзи ичра чўп ногоҳ.

* * *

Соч билан соқолимни қора рангга бўясам,
«Қайта бошдан ёш бўлиб, гуноҳ қилмоқчи» деманг.

Мотамда, мусибатда кийилар қаро кийим,
Қарилик мотамида мен ҳам олдим қаро ранг.

* * *

Ё чақмоқ кулар, ё раъд қилар нола,
Гўё ўлганидек ёш келин бола.

Гўзаллик ўрнини босар дағаллик,
Қировдан сарғаяр қип-қизил лола.

* * * .

Ёноқларинг нилдек, оёқлар эгов,
Гарданинг букри-ю тишлар устара.

Дарё қирғоғида бодом ила сарв.
Сен туя қарвони мисол тасқара.

* * *

Дўстим, кўп чиранма, «кишилар қалбин,
Жалб эта олур, деб, овқату ҳалвом»

Бетобларга атса фойда этгандек,
Тавбадир, бул куни менинг ҳам давом!

* * *

Доно сўзин мақтар ақлли киши,
Аҳмоқни мақтамас донишманд одам.

Мақтов билан эчки кўйдек семирмас,
Мақтов билан мумсик бўлмагай хотам.

* * *

Гули баҳорим, санамим — ёрим,
Шаробу торим, қайда нигорим?

Ўтмишку баҳман, яшнар боғ гулшан,
Бодайи равшан қайда, нигорим?

* * *

Рўмоли остида майин ипакми,
Нимадир ялтирар мисоли дебо.

Қомати жаннатий хурлар қомати,
Оёқлари ўрдақ пойидек зебо.

* * *

Афсуски, жаҳонда хирадмандларнинг
Фарзандлари бору, эмас хирадманд.

Отада одобу билим бўлса ҳам,
Ундан насибасиз қолибдир фарзанд.

* * *

Дилим кўп эзилмиш салима юзидан,
Кетай дерми Мажнун бечора изидан.

Дилим топди таскин, ширин сўз деганда,
Ва ёки совуқ қор ёғса юзидан.

Лаби гунчасидин тўкилганда гавҳар,
Илондек сочиға ёғар заҳр ўзидан.

У Бобилни кўплаб сеҳргарлари ҳам,
Боқолмай қолурларми ожиз кўзидан.

* * *

Ақл чаманини хазон этсанг ҳам,
Муҳаббат гулшанин сенсан баҳори.

Ишқ оламининг пайгамбарисан,
Ҳусн оламининг парвардигори.

* * *

Қаро тоғ устида ёғиб оппоқ қор,
Ёйдек эгилибди ул сарви бўстон.

Ёқимли жой энди бўлди ёқимсиз,
Ёқимсиз жой гўзал бўлибди бул он.

* * *

Нечун Юнон қуруқ жўйидин излай об — равонимни,
Нечун нафсим итига озук айлай пок имонимни.

Мени таҳқиқ учун оламга маъмур этмиш олий зот,
Нечун қийноқ чекиб парвариш айлай жисму жонимни.

Назм қайдига тушдим, хуш овозим булбули гўё,
Юсуфдек ҳусним этди менга бахш зиндонда онимни.

Ўтирдим катталар бирлан, бўлиб улфат аъёнлар кўп,
Синаб кўрдим уларни, сарф этиб ошқор-ниҳонимни.

Аларнинг рухсати-ла айтганим йўл кўрсатиш бўлди,
Ато не қилдилар, ютдим бу йўлда бағр қонимни.

* * *

Бир арслонидир, ўзи девдан тарқалмиш,
Бир кийикдир, ўзи тулпор аталмиш.

Бир қуёшки, енгил қадамлар билан,
Зарралар устида жавлон этолмиш.

* * *

Мулиённинг ҳиди бу ён келадир,
Меҳрибон ёр ёди шу он келадир.

Чун оёқ остида Аму қумлари,
Пар мисоли роҳатижон келадир.

Қанча мавж ўрмасин Аму сувлари,
Отимиз қорнидан тубон келадир

Эй Бухоро, шод, бўл, ҳам шод кул,
Сен тараф шоҳ шоду хандон келадир.

Шоҳ тўлин ойдир, Бухоро осмон,
Осмонга ой нурафшон келадир.

Шоҳ сарвиноз, Бухоро бўстон,
Бўстонга сарв хиромон келадир.

* * *

Эй, қайгу аламлар чеккан мотамдор,
Кўз ёшингни токай тўккинг, йиглаб зор!¹

Кетган қайтиб келмас, йиғи билан ҳеч,
Инсон келгай фақат дунёга бир бор.

Ўйламаким, текис бўлмас бу дунё,
Дунёдир бу, текис бўлиши душвор.

Эшитмас ул ноланг, қилма нола кўп,
Қулоқ солмас сенга, гарчи минг ёлбор.

Кетган кетти, келур келадигани,
Бўлди бўлари, гам емагин бекор.

Ҳар нарсага қийнай берсанг ўзингни,
Бу фалакдан ортиқ кўргайсан озор.

На кўкда булут бор, на тутилди ой,
Лекин олам бўлди қоронғи-ю тор.

Қаттиқ балоларга бардош айлаган,
Бўлғуси фозилу ҳушёр, улугвор.

* * *

Шу оддий кўз билан боқмагил, балки
Билим кўзи билан боққил жаҳонга.

Жаҳон дарё эрур, яхши ишингдан
Кема ясаб ўтгил нари томонга.

¹/Бу шеър Алибек Рустамов таржимасидан берилди.

* * *

Юзинг гули булутдек қилди терингни шабнам,
Бул шабнамингни билки, мисоли ашки мотам.

Илон газандаликдан кечарми ҳеч бир маҳал,
Мушук бўлмас меҳрибон, сичқон чийилласа ҳам.

* * *

Илонни ҳар қанча қилсанг тарбият,
Охир заҳрин сочиб, етказар заҳмат.

Нокас табиати илон кабидир,
Юзин кўрмасликка этгил ҳаракат.

* * *

Менингдек кишига дўсту ёр на ҳожат,
Дилим шод шаробдан, қайғу-ғам билмайди.

Нимаки сенда йўқ, бошқага айбдир ул,
Нимани билмасанг, бошқа ҳам билмайди.

* * *

Лаблари туфайли шақар ҳам беқиммат,
Зулфидан анбарнинг бозори ҳам касод.

Эй йигит, бекорга билимдан сўз очма,
Билимсиз суҳбатдан бўлурми дил обод?!

Сабурда шақарнинг шираси бўлмайди,
Толдан анбар бўйин истамас оқил зот.

* * *

Эй гофил, ўйлама, дунёда сенинг
Қисматингни халлоқ айлаган уруш.

Ўзи-ку умримиз жуда ҳам қисқа,
Яна қисқартирмоқ, бу қандай юмуш?

* * *

Эй дилим яна сен боз чангалида,
У билан қилайлик соз ҳисоб-китоб.

Дедимки, мен сенсиз яшай олмаймен,
Мен сенинг заррангман, сен эса офтоб.

* * *

Сочлари шамолда бир-бир таралиб,
Елпиниб ва ўйнаб турган шалола.

Бели мисоли қил, агар соч қили
Битта-битта ажраб учса шамола.

РУБОЙЛАР

1

Қайдан ўтар эрсанг, эй қамар сиймо.
Икки минг қон тепа бўладир пайдо.
Аҳволимиз билмас лайлисифатлар,
Мажнун ҳолин билар мажнуни шайдо.

2

Ҳажринг ғамидан гарчи бағрим қон,
Лекин бу ғамдан эрурмен шодон.
Ҳажри шул бўлса, васли қандай деб,
Ўйлаб чиқамен кечалар ҳайрон.

3

Сени ҳалок этди беҳаё тақдир,
Қилмишидан зарра бўлмайди дилгир.
Шундай гўзалликни жонин оларқан,
Наҳот жамолидан бўлмаса басир.

4

Ўзингдан узоқроқ тутғил чироғинг,
Уни хира қилур ҳусни порлоғинг.
Оламини тутмиш дил кабоблар иси,
Сезмасанг хастадир, эй дил, димоғинг,

5

Ғамингдан кўзларим тўкди ақиқ-дур,
Ғамидан юзимда минг гул очилур.
Жоним ичра ниҳон тутган сиримни,
Кўз ёшим фош этиб, элга сочилур.

6

Соч силсиласидан ақлу дилим лол,
Ҳинду санамидан топмиш ул завол.
Воиз, насиҳатинг унга кор этмас,
Бул хона харобу дардчилу беҳол.

7

.....
.....

Тарбиянг такагоҳ бўлди, эй хожа,
Аммо ул ўзингдек сустмасми жуда?!

8

...Танам қўнум топмиш сув, ер, олтинда,
Аммо дил таянчи илму донишдир.

9

Юзингсиз бўлмасин кўкдаги офтоб,
Сенсиз нима даркор моҳи оламтоб.
Васлингга етмасин мендек беодоб,
Сенсиз куннинг ўзи бўлмаса — савоб.

10

Мени талаб этар бир ҳодиса бўлса агар,
Фақат безгак мен бирла иссиқ-иссиқ кўришар.
Фақат кўзим мардуми лабимга сув томизар.
Агар чанқаб, сувсираб жоним келса лабимга,
Фақат кўз мардумимдан бир томчи сув муяссар.

11

Кун ялов тикаркан, номингга ўхшар,
 Тўлин ой кўлдаги жомингга ўхшар.
 Такдир қадамингга, ғамингга ўхшар,
 Кун инъоми сенинг комингга ўхшар.

12

Сочларини ёйса, чўкар қаро тун,
 Чангалидан лочин ёяр қанотин.
 Толом-толимини ажрата олсанг,
 Тароз мушки босур дунёнинг қатин.

13

Номингни эшитсам бўлурман шодмон,
 Бахтингдан менинг ҳам дилим шод, ҳандон.
 Суҳбатда гар исминг зикр этилса,
 Фикрим чигалланар ҳолим паришон.

14

Ўйламаки, бу боғ ичра мева бор,
 Бу икки эшикли қуруқ бир толзор.
 Узоқ тура кўрма, боғбон орқангда,
 Тўзондек ўлтириб, ел сингари бор.

15

— Келди

— Ким?

Ёр.

— Қачон келди?

— Бугун эрта сахар.

— Қўрқиб.

— Кимдан?

— Хўжадан.

— Хўжаси ким?

— Ота — падар.

- Икки ўпдим.
— Нимани?
— Гунча қаби лабларини.
— Лабмиди?
— Йўқ.
— Нима?
— Ёкут.
— Нечук?
— Худди шакар*.

16

Мени жонсиз кўрсанг, ёпиқ икки лаб,
Ғамингдан жонсиз тан ётса юмалаб.
Бошимга ўлтириб ноз ила дегил:
«Ҳижроним ўлдирди, дилин дард қоплаб!»

17

Ёр истаб жаҳонни айладик дилтанг,
Топган ёр дилида адовату жанг.
Афсусдан қўлимиз урилди бошга,
Оёқни минг пора айлади харсанг.

18

Ишқингда на сабрим қолдию на дил,
Юзингсиз на ақлим қолдию на дил.
Мендаги ғам эмас, Қоф тоғидир бу,
Сен тош дилда на илм қолдию на дил.

19

Юсуфдек юзингдан дилимда фиғон,
Миср гўзаллари тирноғидек қон.
Аввал дилим тотди бўсанг, меҳрибон,
Энди пайдо бўлди ғамингдан нишон.

Барчамизда бирдек эмас саҳоват,
Аммо саҳийларга айтайлик раҳмат.
Вожиб бўлмаганга хожа бегунох,
Вожиб ишни қилмай чекайми ҳасрат?

Ғам манзилин ўзига макон этган — биз,
Кўз ёши тўкиб юракни қон этган — биз,
Олам ситамига биз ситамкашлармиз,
Зулм остида ўзни нотавон этган — биз.

Ишқида олдимда очсам гар дафтар,
Либосимга кўзёш томар ҳар сафар.
Мактубга юрагим ўрагим келур,
Сенга мактуб ёза бошласам агар.

.....
.....
Мушк ҳидин тарқатар қора кокилинг,
Зулфингдан келади настарон ҳиди.

Ишқда Рудакийдек ҳалқумимда жон,
Қон ёшдан тизилди киприқда маржон.
Алқисса айрилиқ азоби билан,
Рашк ўтида қолдим дўзахийсимон.

Дийдорига сотдим, қиммат кетди шон,
Бўсасин жонимга олдим бу арзон.
Агар ул тўлин ой сотмоқчи бўлса,
Дийдорига дилу бўсасига жон.

Латофатда юзинг дарё, лабинг маржон,
 Зулфинг анбар, оғзинг садаф, тиш дурсимон.
 Қошинг қайиқ, пешонанинг ажини — мавж,
 Бақбақангдир бало қаъри, кўзинг тўфон.

Юзинг зулмингни кўриб қизил гул
 Бой берибди рангу ҳидини буткул.
 Сув гулранг бўлади юз ювганингда,
 Анбар тарқалади тарасанг кокил.

Кўнгироқ сочидан безанмиш бўстон,
 Чирмашибдир қизил гулга арғувон.
 Ҳар бир ҳалқасига минглаб дил эсир,
 Ҳар бир тугунида банди минглаб жон.

Дил ичра унинг зулфи тугунлар солмиш,
 Жон томирида юзлаб орзулар қолмиш.
 Кўз ёшидан уммид қигандик, афсус,
 Дийдор куни нафас йўлини олмиш.

Чарх ишидан ниҳон қолмади узук,
 Яхши-ёмон, бир ёқни олмади узук.
 Кеча ўтиб, қисса охирга етди,
 Толеим кафимга солмади узук.

.....

 Гўзаллар гўзали, эй шуҳрати Рай,
 Лабларинг пок айла, ичган қизил май.

32

Каъбадан чиқординг бутхона сари,
Охирида бўлдим кофир сарвари.
Санамга минг сажда қилгандан кейин,
Динимдан бегона бўлдим сарсари.

33

Дилинг зулмга ҳеч тўймайди, ё раб,
Кўзингга ёш келмас ҳолимга қараб.
Қизиғи — сени мен жондан дўст тутсам,
Юзминг ёвдан баттар сен ажал талаб.

34

Борига қаноат қил, озод яша,
Эй Рудакий, одил ва обод яша!
Ўзингдан ортиқни кўриб ғам ема,
Сендан ожизлар бор, қара, шод яша!

35

Отанг гўнг таширди мисоли эшак,
Онанг ўйин тушар, бозорда қарсак.
Ул ўқир қабристон аро таборак,
Бул чилдирма чалар, ифлосдир этак.

36

Васлинг кўчасига қўймайин қадам,
Ҳўснингдан орзуга етмайин бир дам.
Ногоҳ эшитдимки фалак солур ғам,
Фироқ бодасини ичурман мен ҳам.

37

Ўз нафсини мағлуб этолган марддир,
Ғийбатлардан узоқ кетолган марддир,
Номард тегиб ўтар йиқилганларни,
Ожизлар қўлини тутолган марддир.

АЛОҲИДА БАЙТЛАР

Бўри, тулки, қарға қўйган тузоқдан,
Ҳали ҳолис туя бутун беҳабар,

* * *

Жанговор шер чикди ўз уясидан,
Оҳу ва кўзига урмоққа чангал.

* * *

Торда, ашулада доим қулоғинг,
Нолиганлар додин сен эшитмассан.

* * *

Агар сен йўл олсанг тўлин ой томон,
Қадаминг тезроқ бос ва бўлма хомуш.

* * *

Агар маҳшар куни тўпланса ишинг,
Ботқоққа ботурсан мисоли эшак.

* * *

Адноний хожага бизнинг бу дунё,
Жаннатдир бизга ҳам ёмонмас асло.

* * *

Бу дунёда ажабланмоқ хатодир,
Магар бизга яшин-чакмоқ атодир.

* * *

Булутдан бизларга ёмғир атодир,
Сендан эса дойим олтин, дур.

* * *

Қиличинг олдида ҳар қандай аскар —
Худди ўроқ тушган пичанга ўхшар.

* * *

Танбалин кўрмади, мандалин кўрди,
Сеҳри ўраб олди, ул эрди сароб.

* * *

Куёш бота бошлар ҳаво қумри ранг,
Қумри тусин олмиш сувга ҳам боқсанг.

* * *

Қачонгача бўяб чиқасан соқол,
Қачонгача ёлғон, токай бу савол?!

* * *

Қарчигайман пати тўкилаётган,
Омон қочар каклик, қақалаётган.

* * *

Дононинг истаги сулҳу маслаҳат,
Нодоннинг истаги жанг, жанжал, ғовғо,

* * *

Гўзаллар аскарин у қўмондони,
Кўзларида мовжуд бахтим нишони.

* * *

Бино асосини маҳкамроқ ташла,
Тамали соқчидир, шундан иш бошла.

* * *

Фарахбахш, мусаффо навбаҳор куни,
Аммо ундан ортиқ висолинг туни.

* * *

Базм бирла уйинг қил Чин баҳори,
Бараҳман баҳори бўлса ҳам ори.

* * *

Пўстиндўздан тулки терисин олдим,
Думидан илинган, мен билиб қолдим.

* * *

Торинг, ашулангдан кўрмадим роҳат,
Зерикиб ўлганлар, додими фақат?

* * *

Пайдо бўлган эдинг тупроқдан аслан,
Тупроққа борасен ёпиниб кафан.

* * *

Мен ҳамиша мадҳгўй шоир,
Фақат сенга мадҳим ярашур.

* * *

Маддохмен, маддохлик эрур шиорим,
Номинсиз бир чақа турмас ашъорим.

* * *

Менинг оху воҳим кечирар барча,
Чунки сенинг зулфинг унга сабабдир.

* * *

Пешонанг чироқдек равшан чароғон,
Зулфинг ҳам мушкиндир ҳамда паришон.

* * *

Кийим агар бўлса нопок ҳамки, пок дил доим раво,
Кўзи ёмон, дили нопок кишиларга ёғар бало.

* * *

Жуда ҳам кўп вақт ўтса ҳамки, у бирор он тинмас экан,
Арқоқ-арқоқ, ўриш-ўриш душманларга тўқир кафан.

* * *

Бойкуш кирғий билан учса асло унга етолмас,
Қанот, қуйруғидан ажраб қолар, узоқ кетолмас.

* * *

Дўстим осон ва тўғри йўл танлагил,
Сўнгсиз эгри йўлни ҳавас қилма, дил.

* * *

Бомдодда келди ҳаммомдан чиқиб бир шўх гўзал,
Икки рухсор бодадан лаъл, икки кўз сеҳру газал.

* * *

Эй жон, ҳама олам жонингга пайванд,
Мени ёв билмагил гувоҳ худованд.

* * *

Давлатдан керилиб, гердайма андак,
Сендайин жуда кўп кўрди бу фалак.

* * *

Дунёдан кўнгилни уз, хонангга чўк туш,
Эшикларни маҳкамла, бу дунё бир туш.

* * *

Фалак асли шундай, борар шу йўлдан,
Яхши-ёмони деб, дил берма қўлдан.

* * *

Баҳра олгил ҳаёт тажрибасидан,
Ишлатарсен, бало келса дафъатан.

* * *

Ўлик қайта тирилмас, гўрга кирмас тирик тан,
Олам ишлари шундоқ, шундоқ эрур бошидан.

* * *

Бизлар қўй галаси, дунё бир қўтан,
Қамашар уйқумиз етиши билан.

* * *

Шапалоқдан душманинг юзи
Қаро бўлди ё кўмир изи.

* * *

Бахту давлат букун сенинг чоқаринг,
Энди зафару фатҳ бўлсин навқаринг.

* * *

Сенинг иқболингдан, эй шоҳи Хуросон,
Мен букун иззатли, давлатли, шодон.

* * *

Бу мукофот юртида кўрдим беҳисоб,
Майхўрлар охири бўлурлар хароб.

* * *

Сенга ҳам ошиқлик гами келур бот,
Нигор, айлама ёмонлигим ёд.

* * *

Агар осон бўлсайди қилмишимиз беркитиш,
Харомини беркитиш ҳам бўларди осон иш.

* * *

Ота бўлса ҳам оқил, у бўлса ҳам бегуноҳ,
Ўғли нобоб чиқса гар ул ҳам гуноҳкор, эй воҳ.

* * *

Кўлда қора ўрдак, атрофида сув,
Чети қатрон кемага ўхшаб кетар у.

* * *

Унинг ёноқлари гул очса ҳеч ажаб эмас,
Май ичган ҳар бир киши гулдан узоқ кетолмас.

* * *

Тирикмен, ишим йўқ мадҳингдан ўзга,
Экиш, ўриш, хирмоним йўқ шундан ўзга.

* * *

Сенинг таомингни емаган бўлсам,
Ҳеч боки йўқ, энди еб кўр ўзинг ҳам.

* * *

Қурту чуволчангдир балиқ емиши,
Балиққа ўхшайди қиличинг иши.

* * *

Олтин узанги бўлса наслар оёгин жойи,
Ул узангига тегмас бирор саҳийнинг пойи.

* * *

Туғи унинг булут, довул-момақалдирак,
Камони ҳам камалак, ўқ ёмғирдек ёғалок.

* * *

Менинг кўз ёшларим олдида ожиз, —
Кўклам булути-ю, мавж урган денгиз.

* * *

Навбахор вақтида хуш ёққай ажаб,
Соз чалинса, сайраса қуш эрталаб.

* * *

Қирғий тумшуғидек гажак соч ҳаққи,
Рухсори нуридан сен ҳам мунаввар.

* * *

Келди юзлари сўлгин, аҳволи аянч-кулки,
Пўстиндўз олдида бир қари тулки.

* * *

Бировлар дастурхони тўла нозу неъматга,
Бировларни кўрамен арпа нонга муҳтождир.

* * *

Бут нечоғлик латиф бўлса ҳам, дилдор,
Рухсоринг олдида шарманда-ю хор.

* * *

Хожа майдан нечун қилур истиғфор,
Май ичса, жанжалсиз, туrolмас зинҳор.

* * *

Жаҳон ҳалқин талотўпга ташламоқ учун,
Қизил ғунча атрофига хат тортдинг бу кун.

* * *

Сени чақирамен, эй сиймин санам,
Тошбағир дегандим, тошдир дилинг ҳам.

* * *

Дод, бундай шум замонадан дод,
Шодлик бўлди ғам ила барбод.

* * *

Бас, азизим, бас бу уйда шод бўл,
Янги келинчак каби обод бўл!

* * *

Бир неча бўсанг ила дарддин мени озод қил,
Эҳсону лутф ила ўз кўнглинг уйин обод қил.

* * *

Беҳишт олмасидир лабинг, мен муҳтож,
Лекин топмоқ йўлин топаолмайман.

* * *

Ёвларинг паст бўлсин мисли биёбон,
Дўстларинг юксалсин мисоли осмон.

* * *

Сенга бўлсин тавфиқу яхши кунлар ёр,
Давлатинг кўпайсин, камайсин ағёр.

* * *

Санам ишқинда кўнглим топса ёрдам,
Кетар эрди дилим босган ғубор ҳам!

* * *

Гўрда ҳам орзуйинг бир бурда нондир,
Шундайдир, шундайдир, шундай жаҳондир.

* * *

Ҳаёт тахтасидан номинг ўчган дам
Бу ғуссадан дардманд бўлур бу олам.

* * *

Хизматингга келдим, фақат бир шева:
Хурмо дарахтидан олсанг деб мева.

* * *

Томига чикса ҳам агар ёш бола,
Том босар! деб қилар эгаси нола.

* * *

Ҳаммамиз бутпараст, бўлибмиз яктан,
Жаҳон буту бизлар барчамиз шаман.

* * *

Ёнимдасен, фироқ яқин, кўрқиб қараймен,
Кундуз вақти кечалар юлдуз санайман.

* * *

Рухсорингда сепкил — юлдузлар пайдо,
Боғда қатра шабнам топилмас аммо.

* * *

Даргоҳида ўзгани ёд этма асло,
Сув бўйида таяммум қилмоқлик хато.

* * *

Аввал ҳам ўтдилар қанча шоҳ, султон,
Сарийдан юришиб Сариён тамон.

* * *

Ризку рўзин излаб жумла мавжудод,
Дашту чўл кезадир елиб мисли бод.

* * *

Бир ифлос шаҳарни айлагай дилгир,
Подани булғотар тирраки сигир.

* * *

Барча бойлигини бахш этганда ҳам,
Олкиш ололмайти бу малъун одам.

* * *

Мен хаста тарафга ташламас назар,
Дилим шодлигини истамас, магар.

* * *

Кучоғингда курбон бўлур иффатим,
Бўсангдан ёнмоқда лабларим, бетим.

* * *

Биров мени отмоқ бўлса сен томон,
Палахмонга ўзни солардим шул он.

* * *

Хонумон таланган, сен сўқир ва кар,
Чўпонсиз сурувдек кўшин дарбадар.

* * *

Олов ичра сенсан мисли самандар,
Сув ичра тимсоҳсен, чўлда эчкизмар.

* * *

Дунё аслида шу, айланар фалак,
Гоҳ баланд кўтарар, гоҳ қилар ҳалак.

* * *

Сенинг қаҳринг ёмонларнинг давоси,
Мисоли боз — чумчуқнинг балоси.

* * *

Шуни билиб кўйгил, эй харидорим,
Сенга жону дилим ҳам йўку борим.

* * *

Ул кетди-ю қолмади кўнглимда тиним ҳатто,
Бир гард каби ёлғизман, ожизман, қўлда асо.

* * *

Икки юз йил яшар қузғун, кўзинг оч,
Фақат бир йилгина яшар қалдирғоч.

* * *

Кўз ёшиму нолам олдида сўзсиз,
Баҳор булути-ю, яшини ожиз.

* * *

Дилбар юзи тўлин ойдан ҳам яхши,
Икки рухсорида қизил гул нақши.

* * *

Хуш келур қизил май субҳи дам,
Олам тинчу яқдил, дўстлар жам.

* * *

Олийҳиммат ўрнида ўлтирдими паст одам,
Эшак ҳурмат кўради, туяга меҳнат, ситам.

* * *

Нишопур йўлида кўрдим бир қишлоқ,
Унда панжшоҳалар сони бесаноқ.

* * *

Бу шийпон, бу боғни танладим, санам,
Шодликни севаман, бойман жуда ҳам.

* * *

Дўст гуноҳин гарданга олмоқдан кўнгилни уз,
Ҳеч ким кўтара олмас бир қўлда икки тарвуз.

* * *

Дунё улуғлари маржондек қатор
Турса, сен ўртада ёқути обдор.

* * *

Зулфи халқа-халқа осилмиш бир-бир,
Гўё ошиқ Хорут бўйнида занжир.

* * *

‘Эй хусни дилларга солғувчи фитна,
Диним хисорида сенмасми раҳна?!

* * *

Во дариг, қолмади Хотамдек инсон,
Топилмас вафодор Сомдек паҳлавон.

* * *

То чинорда мева унмас сеҳридан,
Лабимда кулку йўқ униң меҳридан.

* * *

Меҳр истайсен, аммо бемеҳр кўзинг,
Ҳақ истайсен, аммо ноҳақсан ўзинг.

* * *

Осмонда етти юдуз—еттита сардор,
Улар ўртасида икки ўнлик бор.

* * *

Густоҳлигимга сен ажабланма кўп,
Густаҳликка ўзинг қудрат бердинг хўп.

* * *

Фарзоналик, афсус, наслдан ўтмас,
Отанинг билими ўғлига етмас.

* * *

Менга жонон лабин тутсин, ширинликни есин лочин,
Гўё ёнғоқ чақилгандек, менинг бўсам чарсилласин.

* * *

Гоҳи баланд жойда ўлтириб тин ол,
Гоҳи боғ-бўстонга, хуррам назар сол.

* * *

Менинг икки ёноғимдан олурсан зар керак бўлса,
Юзимдин ол агар наргис, мушку анбар керак бўлса.

* * *

Ўзингга танлаб олгил, шодлигу орому бўстонни,
На ҳожат беҳуда зулму ситамда қийнамоқ жонни.

* * *

Мен қариб қолдим жуда, сен ҳам эмас навқирон,
Менинг юзларим ажин, сенинг қаддинг ҳам камон.

* * *

Эй орому шоним, дилим сафоси,
Сенингсиз кунларим йўқдир зиёси.

* * *

Навбаҳор келмишдир, тавба қаёқда,
Дўстлар жам баҳмалдек дала, ўтлоқда.

* * *

Шухратлидир Шаҳид ва Фороловий,
Шулар шоир, ўзга барчаси ровий.

* * *

Оҳулар югурар, хуррам дашту роғ,
Май ичиб шодлансанг арзийди бу чоғ.

* * *

Лунжимни шиширай, тўлсин шамолга,
Майли, ур, тутайин сендек баттолга.

* * *

Диёр шудгорин суғорди вазир каломин нами,
Гўё боғу роғ устига тушди сабо шабнами.

* * *

Кундош кундошига бир кун деди зор:
«Қачонгача қилар қайнонамиз хор!»

* * *

Кўп замон эшакда, чорикда юрдим,
Охир этигу от орзусин қилдим.

* * *

Бир ой тинмай ўпай, эшит арзимни;
Бир йўла узайин йиллик қарзимни.

* * *

Менда энди ортиқ қолмади тоқат,
Сенинг ҳам тоқатинг олмиш муҳаббат.

* * *

Ишқингдан жигарда ҳарорат, олов,
Ҳар кипригимда сув томчи, қиров.

* * *

Интиласен юқорига, бамисоли оловсен,
Тўғрилиқка, адолатга тарозудек гаровсен.

* * *

Шўр сувга ўхшайди ўпичнинг иши,
Ўпган сайин, ташна бўлади киши.

«КАЛИЛА ВА ДИМНА» ДОСТОНИДАН

Ҳаёт сабоқларин этолмаса ёд,
Уни ўргатолмас ҳеч қандай устод.

* * *

Куёш югурарди, кўрдим эрталаб,
Хуросондан чиқиб, борар ғарб тараф.

* * *

Маймунлар совқотган қиш қоронғи тун,
Йилтироқ қурт ялт этиб кўринди, бутун —
- Маймунлар олов деб, ўйлашиб шу чок,
Устига ташлашди хашак бир қучок.

* * *

Гуручу шакарни қопдан олибоқ,
Ўрнига тўлдириб қўйди у тупроқ.
Хотин чиқиб кетди дўкондан шошиб,
Оғир халталарни кўтариб, тошиб.
Халтада тупроқни эри кўриб, бот —
Хотинга бақирди: «бу нима, паст зот?»

* * *

Даминага деди: «Бу қандай овоз,
Қўрқинч, ваҳимали, товуши носоз?»
Дамина дедики, овози қурсин,
Ҳеч ишинг бўлмасин. Майли бўқирсин.
Сувнинг кучи ошса, чидарми тўғон,
Тўғон заиф бўлгач, бузилар осон.
Унинг овозидан дилинг минг пора,
Сув ҳайқириб тошса, унда не чора?!

* * *

Энди эшит, ари асал йиққанин,
Бу ишнинг охири қандай чиққанин:
Асалари туйиб нилуфар бўйин,
Ёқтириб ул тараф йўллади ўйин.
Нилуфар шоҳига қўнди ул шу он,
Нилуфарла бўлди сув ичра нихон.

* * *

Жаҳоннинг шодлиги йиғилса бутун,
Дўстлар дийдоридан бўлолмас устун.
Ҳар қанча бўлса ҳам оламда аччик,
Аччикроқдир доно дўстдан айрилик.

* * *

Одамдан юқори тураркан олам,
Билим оширмоққа муҳтождир одам.
Ақлли кишилар ҳар қайси тилда
Ҳар қандай замонда ҳар қайси хилда.
Билимларни тўплаб ҳурмат этдилар,
Тошларга нақш этиб, битиб кетдилар.
«Одамлар қалбининг чароғи билим,
Балодан сақланиш яроғи билим».

* * *

Агар менга биров душманлик қилса,
Ёки ёмон ният билан интилса,
Доимо дўстликни кўзлаймен унга,
Мулойимлик билан сўзлаймен унга.

* * *

Одамлар дунёга келурлар ғамга,
Чидаб умр ўтказар дарду аламга.

* * *

Гўзаллик интилар сенга, эй сулув,
Юқоридан пастга интилгандек сув.

* * *

Навбахор авжида, тоғу дашт хуррам,
Оҳулар ўйноқлар худди маст одам.

* * *

Овқатга ҳирс қўйиб, тортмагил ранжин,
Ўзни тиймоқ ила топ, соғлик ганжин.

* * *

Омад келган кун бўл ўйноқи тойчоқ,
Донишманд кекса бўл қайғу келган чоқ.

* * *

Паст киши нонидан қўлимни тортдим,
Майли очлик юкин елкамга ортдим.

* * *

Ҳовузда бошимдан ошиб кетмиш сув,
Сўзимга эътибор берманг, бу гулув.

* * *

Шодлик ила май ич, келганда баҳор,
Шоҳона косага шароб қуй, такрор.

* * *

У ерга жигарбанд, ерга қариндош,
Баланду пастига берадир бардош.

* * *

Ишчи иш бошлади, ҳа, аллақачон,
Ҳар турли сўзга банд беҳиммат инсон.

* * *

Ҳар куни оз-оздан бажарса ишин,
Охири мақсадга етар ул киши.

* * *

Мисоли қизил гул, атроф—гул сафсар,
Зираклари аро порлаб турар зар.

* * *

Нодон ҳам дононинг борар жойи гўр,
Тупроқда чирийди пишиқми ё гўр.

* * *

Мода деди: «Сенда йўқ шарму ҳаё,
Енгилтак фарқ этмас зиёну ҳаён.

* * *

Кўринганда ажал дийдори,
Ўлим нақддир, топилмас дори.

* * *

Кўп вақт айтган сўзимдан бўлдим пушаймон,
Айтилмаган сўздан бўлдим кўпинча шодон.

* * *

Ўргумчак бий, заҳарли илон ва чаён,
Барчасиндан ёмон инсондир, инсон.

* * *

Бойлик зар динингга солади раҳна,
Барчасидан кечиб, камбағал яша.

* * *

Унинг ҳузурига борсам дилим хун.
Дўстларим ёдимга тушадир бутун.

* * *

Ҳа, ҳамал буржига кирганда қуёш,
Ҳамма ёқ кўқарар қувноқ қари-ёш.

* * *

Пар тўкилган, юлуқ чангали,
Тани хокин элтар чўл ели.

* * *

Жийда пишиб қоқ ёрилиб кетибди,
Гўё сурма икки кўзга етибди.

* * *

Жанговор кийимда, қурол-аслаҳанг,
Ҳозир бўлса, зудлик ила бошла жанг.

* * *

Илимдан яхшироқ хазина бўлмас,
Қўлингдан келганча тера олсанг бас!

* * *

Мен боғдан гапирсам, тоғдан келасан,
Ҳар замон бемаъни қарсақ чаласан.

* * *

Шаробу нонинг бор, алам нимаси,
Олов—ўчоғинг бор, истам нимаси?

* * *

Айт, гўзалим, нечун юзингдан,
Сурмаларинг ювдинг кўзингдан.

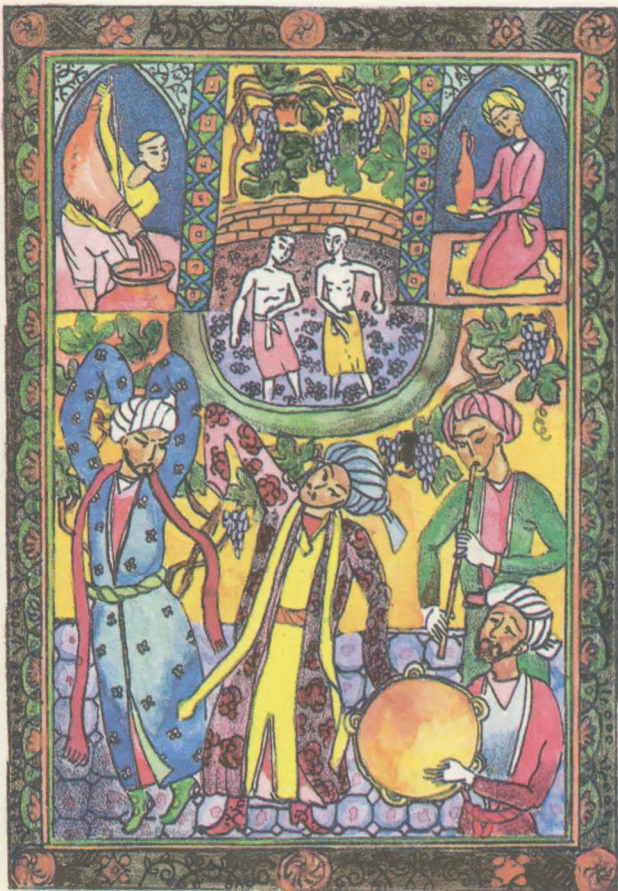
* * *

Ёстиқ жилдига эмчагини сол,
Икки кўза сут ундан соғиб ол.

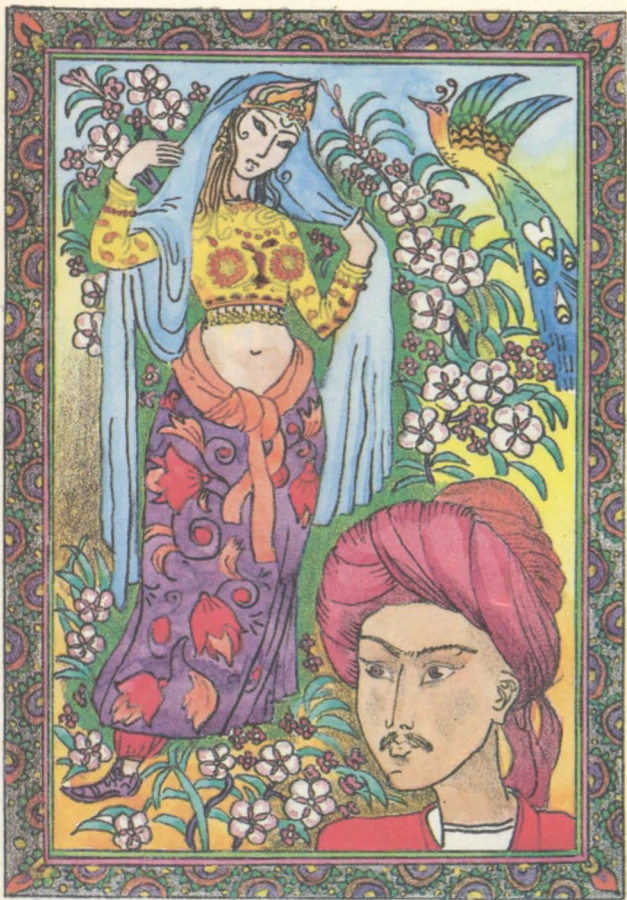

* * *

Килмишлари хунук, ақлсиз баттол,
Одам сувратига қирган дев, шағол.

БОШҚА МАСНАВИЙДАН БАЙТЛАР

* * *

Ипак қурт ипаги ўзига кафан,
Ипак кийим қилар уни ўзга тан.

* * *

Совуқдан сув музлаб қотмиш мутлақо,
Дарахтлар япроғи сап-сарик тилло.

* * *

Беморлик ул пари кайфини бузди,
Беш кунлик дунёдан умидин узди.

* * *

Типратикон тани оппоқ-ку, аммо
Ток баргидек юшоқ эмас мутлақо.

* * *

Ўлтириб қуруқ сўз сўзлай бошлади,
Қоф тоғин тупукка кўмиб ташлади.

* * *

Узр сўрамоққа жўнланди тилим,
Оловда куйгандек қоврилди дилим.

* * *

Ёвга ғазаб билан бўқирди чунон,
Чакмоғу калдироқ юборди осмон.

* * *

Чиқинди-ла қорнин тўлдиранг лиқ-лик,
Унга не лойиқдир, ўзга не лойиқ.

* * *

Юраги ёрилди мисоли анор,
Фирокдан ёрилур тош ҳам бемадор.

* * *

Лой—сувдан яратиб боғламиш дарҳол,
Туя бурнидан ип ўтказган мисол.

* * *

Чақмоқ чақиб, кулмаса осмон,
Булут ҳам зор йиғламас осон.

* * *

Эри хотинига деди: «Ёмонлик, —
Қилсанг, топмагайсен сен ҳам омонлик».

* * *

Аҳволинг танг келса, тинчима зинҳор,
Ҳар қандай тангликдан чиқиш йўли бор.

* * *

Баҳор саралайди ишларимни ҳам,
Рад этилгани кўп, маъқуллари кам.

* * *

Бечора фақирлар бордир жигар қон,
Уларда на уй бор, на улов, на нон.

* * *

Паҳлавий тилидан гар бўлсанг бебахр,
Варазрудни дегил Мовароунаҳр.

* * *

Қачонки, қоронғи бўларкан жаҳон,
Фаришта дами ҳам қаро дуд, фиғон.

* * *

Кўйлак бўлса танда тесқари,
Уни ечмак керак аксари.

* * *

Бадниятли душман ётадир пусиб,
Сенга хужум қилиш вақтини кутиб.

* * *

Киприқларга қалққан кўзим ёшлари,
Гўё ток зангида узум бошлари.

* * *

Хурсандчилик, зафар табассумингда,
Менга бахтдан хабар табассумингда.

* * *

Йигит қаршисида қиз бўлди пайдо,
Зулфи икки занжир, дил унга шайдо.

* * *

Яркираб борарсен, ясаниб хуррам,
Ер юзин гуллатар сен қўйган қадам.

* * *

Душман кўплик қилар битта бўлса ҳам,
Дўстинг юз бўлса-да минг бўлса-да кам.

* * *

Ёш эдим, титардим, савардим пахта,
Чигитин ажратиб қилардим лахта.

* * *

Дунёнинг сирлари кўзингдан ниҳон,
Дил кўзига сиррин очар бу жаҳон.

* * *

Ошкорга қарагил ошкор кўз билан,
Ниҳонга ичдаги бедор кўз билан.

* * *

Фикримда ҳеч нарса йўқ ёрдан ўзга,
Ишқдан ўзга нарса кўринмас кўзга.

* * *

Дала-даштни жаннат айлади кўклам,
Экинзорлар хуррам, ҳар ёқ кўкалам.

* * *

Қарға-қузғун бўлса кимнинг раҳбари,
Ўлаксазор бўлур унинг гузари.

* * *

Гарчи у нокасдир ҳам дили харсанг,
У билан сайрдан дилим бўлмас танг.

* * *

Одам эрмас асли бу нокас,
Нетай ундан ҳеч кўнглим қолмас.

* * *

Ёв бошига болта туширди чандон,
Ул хўроз тожидек бўлди қизил қон.

* * *

Бу қиз аждодлари асли Кай Ковус,
Унга монанд исмдир Товус.

* * *

Энди эҳтиёт бўл, ўзинг тия бил,
Энди ҳеч кишига кўнгил кўймагил.

* * *

Пулни камроқ тўлаган кунинг,
Бегона бўлишин кўрасан унинг.

* * *

Покиза бўл, жангу жадал кидирма,
Ўз нафсинг кетидан эргашиб юрма.

* * *

Нечук ҳаволабди, эй паст зот, номинг,
Эшагинг тўкимин элтар гуломинг.

* * *

Бўлгани бўлди, энди ғам ема,
Қадахга май қуй, бошқани дема.

* * *

Наврўз муборак, қўйлар сўйилур,
Дастурхонга турли неъмат қўйилур.

* * *

Осмонда гулдирак, ҳаво қоронғу,
Чалғу ила майга айлагил ружу.

* * *

Соқол-мўйлабинг хинога бўяб,
Ўзингга азоб берма, зар талаб.

* * *

Шошмай бир меъёрда айланар осмон,
Сен ҳам шундай, шошмай ишла эй инсон.

Ер юзи байрамда шундай чарогон,
Рашк ила боқарди унга осмон.

* * *

Вафосан, хузуримдан кетмайсен,
Аммо менинг кадримга ҳам етмайсен.

* * *

Жим келасен, оҳиста юриб хомуш,
Гўё ўрдак сувга ургандек оғуш.

* * *

Боши куйи ул бечора чол,
Қадди эса эрди ёй мисол.

* * *

Эй, хушовоз булбул, куйлайвер, тинмай,
Эй сокий, қадахга тўлдир қизил май.

* * *

Ёшлик ўтиб кетди, хушовозлик ҳам,
Энди таъбимизда чўкди оғир ғам.

* * *

Ёлғизсан сен юз минг одам билан ҳам,
Ёлғизсан бўлмаса ҳам юз, минг одам.

* * *

Замон ўтиб, либос кир бўлди осон,
Кирчилар қўлига тушди, эй инсон.
Ранги ўчиб кетган, ғижим ва хароб,
Сувдан не чиқар деб турибман қараб.

* * *

Чангни чангалига олиб шул замон,
Чангга чангал уриб чикарди фиғон.

* * *

Саховатда мисоли Нил
Ғазаб қилса, қутурган фил.

* * *

Замона от бўлса, уни миниб чоп,
Замон копток бўлса, чавгон чўбин топ.

* * *

Сен келиб хасаду зулм топди офат,
Ривож топди адолат ва саховат.

* * *

Навбахор келди, булут йиғлади гирён,
Бу кўз ёшдан ер гуллаб, яшнайти бўстон.

* * *

Қаддинг сарви равондир, сарвда бўлса лола,
Ёки сарву санобар, гул очса ҳар бир тола.

* * *

Қумри сарв шоҳида рубобми чалур,
Булбул чах-чахлайди чертгандек танбур.

* * *

Битта тану битта жон, билиминг дарё,
Уммон бўлмасанг нечук сиғар, ажабо.

* * *

Сарвми у ё қомат, ойма ё рухсор?
Холми у ё копток, гажакми, Чавгон?

* * *

То ишқдан маст бўлмаган, мастлик нимадир билмас,
Ишқ балосин чекмаган, бало фарқини қилмас.

* * *

Зулфи халқа-халқа эгилган, аммо қадди рост чинор
Андом гулфом яшнаган, аммо кўзлари бемор.

* * *

Очни тўқ юзсиз санар, ул сўраса нон,
Чунки бировнинг дарди бировга осон.

* * *

Амир асари қолмоғин истамасмен жаҳонда,
Асари эмас, ўзи турсин ушбу замонда.
Кимки кетди жаҳондан уни кўчган ҳисоб эт.
Кимки ўлди номи ҳам бутун ўчган ҳисоб эт.

* * *

Асли ҳокий бўлгач тупроқ-да танинг,
Ўлгач кирасанда, тупроқ ватанинг.

* * *

Башарият аҳлига ўхшамас фақат Худо,
Сен Худо эмассен ва лекин танҳо.
Барча қарар қуёшга ҳар тонг субҳи дам,
Мен эса фақат сенга қарайман, санам.

* * *

Ёноғинг гулига яна тортиб хат,
Жаҳон ҳалқига сен солибсан офат.

* * *

Тарат сен ҳам мушку анбар ҳар нафас,
Номинг доғин ювиб ташламоқ абас.

* * *

Танбалликдан олис бўл, олис,
Файратдир иш битишга боис.

* * *

Биров билмас на боис можарога,
Қаро ҳолинг мени кўймиш балога.

* * *

Менда ёмонлик ҳам, яхшилик ҳам бор,
Сен мазах, таънадан тинмайсан, зинҳор,

* * *

Топганинг ўзинг е ва кўргил баҳам,
Бахтлидир борини бўлишган одам.

* * *

Бир бор кириб келди эшикдан нигор,
Мендан хафа бўлиб кетганди, ночор.

* * *

Ғолиб келмоқдадир зулму жаҳолат,
Тўғри жаҳаннамга элтар бу ҳолат.

* * *

Сен гувоҳ: шоирлар ичра мен моҳир,
Сўзим тошни ипак қилмоққа кодир.

* * *

Агар сенинг васфинг айтса бу банда,
Осмондаги офтоб бўлур шарманда.

* * *

Ҳинд йўлида оёғимга қадалса тикан,
Уйимда тинч ўлтиргандан яхшироқ экан.

* * *

Унга балиқ олиб бормоқдан аввал,
Бошини қиличдан ўтказмоқ афзал.

* * *

Қилич дами нима, ўткир тиғ нима?
Сен бу иккисининг маъносини бил,
Бири худди ажал оғзидаги тиш,
Бири ҳақгўй киши оғзидаги тил.

* * *

Мен уни шундай деб алдовга тушдим,
Гўё ўчоқдаги оловга тушдим.

* * *

Тузоғимга тушдинг мисоли оҳу,
Кўп уриниб, этма чиқмоқни орзу.

* * *

Эгрини тузатмоқ эмасдир осон,
Тўғрини ҳам эгри тушунар нодон.

* * *

Хаёл қилмоқ мумкин узундан узоқ,
Умринг узоқ бўлсин, бўлгил умрзоқ.

* * *

Кабутар боласи кирса қувватга,
Эрк дея, куч берар қуйруқ-қанотга.
Индан чиқиб қўнар дарахт шоҳига,
Ундан томга, ундан сайргоҳига.

* * *

Ўтинсиз ўт бўлмас, авж олмас бир зум,
Айрилиқ оловин ўтини ўзим.

* * *

Қўлларимда бўлса зулфин анбари
Лабларимда ёсуман ёноклари.
Қадами теккан у ҳар тупроқ замин,
Менга саждагоҳу дилим минбари.

Неча бор ўқидим мактубини мен,
Мен учун ёд ўлди муҳру ҳарфлари.
Бир қуни тегмаса қўлига қўлим,
Уни кессин, майли фиروق ханжари.
Кишилар шеър тўкиб бергил дейишар,
Фақат ҳуснинг васфи тилда аксари.

* * *

Эй, юзлари маҳшар кунидин равшану оппок,
Эй, сочлари ялдо тунидек қопқора қатрон.
Ошиқларинг ичра мени бил ҳаммадан афзал,
Маъшуклар аро сарви қадим сен гули райҳон.
Каъба агар Макка элин фаҳрию шони
Мисрда Нил—шуҳрату шон, бадандаги жон.
Қопқора кўзларинг эрур менинг зарурим,
Бир назаринг менинг учун шодлигу имон.

* * *

Хафа кўп бўлма дўстингдан агар озор етса ҳам,
Бу дунёнинг иши асли гаҳи шодлик, гаҳидир ғам.

Уни хорлик дея билма, уят билма, айб қилма,
Бадарға бўлгай у дилдан, навозиш айласа бир дам.

Неча юз яхшилик ҳайҳот, уят билгайми бир ишдан,
Тикани бор учун хурмо емоқдин кечмагай одам.

Агар ёринг жаҳл қилса, узр айтгил, узрҳоҳ бўл,
Наҳот ҳар кун киши истар, дигар ёру дигар маҳрам.

* * *

Ҳар бодки, Бухородан менга лутфан келур,
Ул бирла бўйи гулу бўйи суман келур.

Эркагу аёл дерки: «Хўтан бўйин олиб,
Бу насим ели бирла бўйи чаман келур!»

Йўк, йўк, Хўтандан ҳам эсмайди бу шамол,
Бу менинг маъшуқамдан бўйи Хўтан келур.

Эй камарбаста гўзал, ҳажрингда бўлдим қил,
Сенинг камзулинг менга мос пираҳан келур.

Ҳар шом сени кутамен, келурмисан ёниб,
Ба мисоли Суҳайл сўйи Яман келур.

Халқдан номинг беркитдим, эй менинг гўзалим,
Харом-хариш оғизга тушса, тубан келур.

Ва лекин менинг ўзим нимадан сўз очсам,
Тилимга сенинг номинг дафъатан келур.

* * *

Дунёда икки сўздан дилим қилур доду ор
Уни халойиқ ичра ҳар кимса қилур такрор.

Бири бу ким, ҳар кимни дейишар кўҳлик, гўзал,
Иккинчиси — ҳар кимса гўё ошиқ беқарор.

Менинг наздимда асло сендан бошқа гўзал йўк,
Қани айтчи, қаёқда менинг каби ошиқ бор?

* * *

Бир бора бўлур сайл, ҳар йили бир бор,
Сени кўрган кун менга сайлдир, дилдор.

Ҳар йили бир мартаба ҳосил берар гул,
Сенинг юзинг мен учун дойим ҳосилдор.

Йилига бир мартаба бинафша тердим,
Сенинг зулфинг бинафша мен учун такрор.

Ҳар йили бир мартаба очилур наргис,
Сенинг наргис кўзларинг менга зиёдор.

Бир бор очилиб хазон бўладир наргис,
Сенинг наргис кўзларинг доимо бедор.

Йил — ўн икки ой кўкариб, яшнаб турар сарв,
Сенинг қаддинг олдида ул ҳам шармисор.

Бир жойда лола ўсар, бошқа жойда гул,
Сенинг боғингда лола, раъно-ю гулнор.

Ёноқларинг лола мисол, баданинг анбар,
Икки лаълинг орасида нақ дурри шахвор.

Баданинг мисли биринж, қошларинг қалам,
Бул куни икки юзинг яна лолазор.

Оғзинг ўртада нуқта, атрофида мўй,
Ул нуқтага таянмиш, доира, паргор.

Рухсоринг мисоли ой, юлдузлар сипоҳ
Қоматинг мисоли сари, какликдир рафтор.

Сен зирих кийган хур, камон тортган ой,
Ғазал айтувчи сарв, каклик қадахдор.

Занжирсиз ҳам боғлайсан дилсўхталарни,
Мафтун этмиш уларни бу ширин гуфтор.

• • •

Баҳор ойи етиб келиб, қиш ойни этди яғмо,
Ғазо юзин қоплади чанг, қонга тўлди дашту саҳро.

Илк баҳорнинг кўз ёшидан шохлар олди юзига ранг,
Ҳамал ойин ҳуш ҳидидан бўлди тупроқ анбаросо.

Лайли юзи каби лола кенг саҳрода кулиб турар,
Мажнун кўзи каби булут қон ёшини қилур дарё.

Оқар сувдан келмоқдадир ҳар соатда гулоб ҳиди,
Менинг ёрим ариқ ичра гул юзини ювмишми ё.

* * *

Мен бўлдим бир сочи қаро соҳиб жамолга ғулом,
Таним тарқоқ зулфи каби, дилди қолмади ором.

Билолмадим ёрсиз қандай қилурмен сабру тоқат,
Билолмадим тоқайгача ўртанаман субҳу шом.

Булут безаб гавҳар билан дарахтларнинг бутоғин,
Шамол эсиб, тупроқни ҳам қилдим хушбўй батамом.

* * *

Не ғамлар бошима солди бу даврон,
Бирор оламга солмас бунча ҳижрон.

Букун васли дилимни айлади хуш,
Ҳажрдан сўнг висол айниқса шодон.

Тилим бийрону чеҳра, кўнглим очик,
Шикоргоҳга йўналдим шоду хандон.

Кетардим кўкраги очик ғуломдек,
Чиқиб келди йўлимдан мўрчамиён.

Деди ноз бирла ул: «Менсиз нечук дил?»
Деди шармила ул: «Менсиз нечук жон?»

Жавобинда дедим мен: «Эй беҳишт руй,
Менинг жонимга офат чашми фаттон».

Сочинг занжирида ўтсайди умрим,
Ҳаётим тўп мисол, эй зулфи чавгон.

Ўқ отар киприги солмиш шу ҳолга,
Шу ҳолга солди ул соч анбарафшон.

Бўлурми бўлмаса ёмғир экин, гул,
Қуёшсиз қуну тун бе моҳи тобон?

Таратар ноз ила зулфидан анбар,
Лабимга босганим лали-ю маржон.

Ақиқ олғувчи ул, лаълифуруш мен,
Шаробфуруш улу мен эрса мастон.

* * *

Бу жаҳон мисоли ўғай онадир,
Унга қиз ўғайдир, ўғил беқадр.

* * *

Ёмонликдир қинғир киши юмиши,
Ҳеч кимсага фойда келтирмас иши.

* * *

Тўнкарилган фалак, эй қинғир жаҳон.
Қилмишингга ҳайрон қолдим, кўп ҳайрон.

* * *

Барчамизга хосдир охир икки иш,
Ё зарбага чидаш, ё зарба бериш.

* * *

Ипак қурт қанчалик қўядир танда,
Тўқиган матоси ўзида, танда.

* * *

Оч туя янтоққа тўйғизар қорин,
Тикон ейди, аммо кетказмас орин.

* * *

Бул уд дарахтининг баланд бир шоҳи,
Ундан анбар тарқар, у шоҳлар шоҳи.

* * *

Шоҳлар мажлисида қуйилди шароб
Мажлисдан кетдилар хўп масту хароб.

* * *

Тавбасин тингламас фалак ғазабкор,
Охири тақдирга тан берди ночор.

* * *

Кечаги гулбунга маҳлиё бўлган,
Буқун афсус еган қушга ўхшайман.

* * *

Ҳали замон тупроқ бўлмай турибок,
Дунё молу ҳолин билгил лой, тупроқ.

* * *

Тирговичга базўр суянган девор,
Бир куни йиқилар, нима чоранг бор?!

* * *

Дилимга шунчалар ғам солмиш фалак,
Охири ёрилиб кетгудек юрак.

* * *

Лола ёноқ эдим, ҳаётдан толдим,
Қурушқоқ олмадек осилиб қолдим.

* * *

Сенга муҳаббатдан бераман сабоқ,
Ҳаққимга уч бўса бергил ҳозирок.

* * *

Мен сизлардан устун рафик, биродар.
Чунки менда умид олови ёнар.

* * *

Ул юрганида ҳам буралиб юрар,
Чунки чирмовичлик унгадир ҳунар.

* * *

Нилуфар бўйига бўлиб маҳлиё,
Қўнган ари ундан чиқолмас асло.

* * *

Ота, она унга солишар қулок,
Танбалу ёлғончи, расво у бирок.

* * *

Тўғри йўлдан тойма, тойма, эй одам,
Эгри йўлдан борур жойинг жаҳаннам.

* * *

Росликдан топурсан дунёда шодлик,
Қинғирга айтиб. қўй, қайда ободлик.

BOBO TOXNP

ШЕРПНТНДАН

ШЕЪР ҲАРОРАТИ

Форсий тилдаги мумтоз шеърият жаҳон бадий тафаккури ривожда муҳим ўрин тутган адабиётлардан саналади.

Данте, Гёте, Байрон, Пушкин каби буюк сиймолар ижодида ҳам бу адабиёт таъсири сезиларлидир.

Аммо шунга қарамай, бу адабиёт бешигини тебратганлар ҳақида маълумотимиз жуда оз.

Шундай улуғлардан бири ўзига хос фавкулудда шоир — Бобо Тоҳир Ҳамадонийдир. Уни Бобо Тоҳир Урён ҳам дейдилар. Урён — яланғоч сўзи унинг таҳаллусидир.

Бобо Тоҳир вафоти тахминан 1055 йилга тўғри келади. Шоирнинг бутун ҳаёти қашшоқлик, ғариблик, дарбадарлик, дарвешликда ўтган. Бир неча ривоят ва ҳикоятлардан ташқари унинг ҳаёти ҳақида батафсилроқ маълумотлар ҳам йўқ.

Шундай ривоятлардан бирида ҳикоя қилинишича, Бобо Тоҳир қиш кунларидан бирида яланг оёқ ва деярли яланғоч ҳолда Ҳамадон шаҳридан чиқиб Алванд тоғига равона бўлибди. Тоққа кўтарилиб қор босган бир қояга ўтирибди. Унинг қалб ҳароратидан атрофидаги ўн қадамча доирада қор эриб кетибди. (Бобо Тоҳир девони. Техрон 1342 хижрий йил. 3 с. хиға).

Дарҳақиқат, бу ҳарорат унинг шеърларида ҳам қулф уриб туради. Бобо Тоҳирдан қолган адабий мерос араб ва форсий тилларда бўлиб, бизгача етиб келгани тўрт ғазал, 300 дан ортик тўртликлар ва араб тилидаги ҳикматлар қитобидан иборат.

Бобо Тоҳир шеърлари Ҳамадоний (ё Лурий) лаҳжасида ёзилган. Унинг тўртликлари классик рубоий шаклидан кўра халқ кўшиқларига яқин туради. Бу тўртликлар вазн нуқтаи назаридан ҳам чўпқори тузилиши (композиция) жиҳатидан ҳам классик рубоийлар қолипига тушмайди. Улар халқ кўшиқлари оҳангида равон ва мусикий бўлиб, ҳаётни борлиги-ча, аммо ёрқин бўёқларда ифода этиши билан ажралиб туради Бобо Тоҳир тўртликлари мавзу эътибори билан кенг қамровлидир. Уларда шоир ўз даври ижтимоий-фалсафий масалаларини, халқнинг турли табақалари ҳол-аҳволини, ҳаёлу ўқинчларини ифода этади. Инсон қалбининг рангли товла-

нишлари, олам гўзаллиги шоир ижодида халқона содда образларда ва моҳирона танланган бўёқларда ёрқин ифодасини топади.

Аммо муҳаббат мавзуи Бобо Тоҳир ижодида марказий ўринни эгаллайди. Унинг оташин муҳаббат туйғуси буткул жаҳонга ўт солгудек. Унинг ишқий шеърларини катта икки қисмга бўлиб караш мумкин: Улар орифона — илоҳий муҳаббат ва ошиқона — инсоний ишқ ҳақидаги шеърлардир.

Кўп тўртликларда шоир майин истехзо билан ё ўтли охувоҳ, нолаю афғон билан жамиятдаги салбий ҳодисаларни, меҳнат аҳлининг кашшоқлиги, эзилганлиги, таҳқирланганлиги ва бошқа томонларини очиб беради. Фалакка, яратувчига исён қилади. Шоирнинг дил дафтарида ҳаёт ва мамот, муҳаббат ва нафрат, олижаноблик ва тубанлик, ижтимоий нотенглик муаммолари дадил акс этган.

Шоир гоҳ ёниқ аланга, гоҳ нозик қалб истехзоси, гоҳ юмшоқ табассум билан ўз даври суратини гавдалантиради.

Баъзи олимлар Бобо Тоҳирни тасаввуф шоирлари сирасига киритиб, унинг қиёфасини тарки дунёчиликка берилган, ҳамма орзу-умидини у дунё билан боғлаган бир гўшанишин сифатида ёритадилар. Аммо бу фикрга тўлиқ қўшилиб бўлмайди. Уни халқ орасидан чиққан, халқ манфаатлари ҳимоясига отланган, бироқ сўздан ўзга қуроли бўлмаган бир ринду девона сифатида тасаввур этиш ҳам мумкин.

Бобо Тоҳир шеърляти ўзининг чуқур илдизлари билан ҳам, шаклу шамойили билан ҳам халқона эканлиги шубҳасиз. Шоирнинг халқ ижоди чашмасидан сероб бўлганлиги унинг ҳар бир тўртлигида аниқ сезилиб туради. Шунинг учун ҳам унинг тўртликлари китоблардан кўра ҳам халқ оғзида кўпроқ жаранглаб келмоқда. Уларни Эрон, Ҳинд, Покистон, Афғонистон ва Тожикистонда айниқса севиб куйлаб келадилар.

Бобо Тоҳир ижоди унинг даврида ўз мавқеини мустаҳкамлаб, ривожланиб келаётган тасаввуф фалсафасидан батамом четда қолмади, албатта, аммо унинг шеърлари ўз замондошлари бўлган тасаввуфчи шоирлар Бобо Кўҳий (вафоти 1050), Абдулло Ансорий (1005—1088) ва ундан сал кейинроқ яшган Аҳмади Жом (1049—1142) шеърларидан тубдан фарк қилади.

Бобо Тоҳирнинг тасаввуфчилигига шак келтирувчи олимлар ҳам бор. Масалан, тасаввуф адабиёти билан машғул бўлган Ленинград олими Александр Болдирев: «Бобо Тоҳирга нисбат бериладиган тўртликларнинг жуда оз қисминингина

сўфиёна талқин қилиш мумкин» дейди ва XVI асрда Бобо Тоҳир номига китобат қилинган «Девон» Бобо Тоҳирга ҳеч қандай алоқаси йўқ деган хулосага келади.

Шарқшунос олим Ғазанфар Алиев Бобо Тоҳир шеърларини таҳлил қилиб ёзади: «Ҳозирги пайтда ғарб ва шарқ адабиётчилари сай-ҳаракати билан Бобо Тоҳирнинг 300 дан ортиқ тўртлиги жамланган. Бу тўртликлар ўзига ҳос. Бобо Тоҳир асарлари қўлёзмалари жуда оз, улар ҳам одатан XVIII—XIX асрларда китобат қилинган. Шоир тўртликлари мана ўн асрдирки, оғиздан оғизга, диёрдан диёрга, авлоддан авлодга ўтиб Форс кўрфазидан Кавказ тоғларигача, Босфордан Бен-гол кўрфазигача бўлган майдонда кезиб юрибди». (Баба Тахир. И небе и земле. Москва 1971, 5 саҳифа)

Шундай қилиб, Бобо Тоҳир халқ ижодидан қанчалик фойдаланган бўлса, халқ ҳам унинг асарларини ўз маънавий мулкига айлантириб олган. Бобо Тоҳир ижодидаги диний ва феодал зулмга қарши исёнкор сартлари ҳам унинг халқ билан бир жону бир тан бўлганлигининг маҳсулидир.

Кўлимга тушса эрди чархи гардун,
Деярдим: «Ишларингда борми маъзун?
Ато этдинг бировга нозу неъмат,
Биров зор арпа нонига, жигар хун».

Шоирнинг Ҳамадондаги қабри, мана ўн асрдирки, халқ зиёратгоҳи бўлиб келмоқда. Халқ уни авлиёлар сирасига қўшиб буюк иззат билан номини тилга олади.

Кўзага жо бўлган уммонман, уммон,
Ҳарф устида нукта, маънога макон.
Алифсиймо келар минг йилда бир бор,
Минг йилда бир келган инсонман, инсон, —

дейди шоир бир тўртлигида. Бу башорат ҳақиқатга айланган. Мана минг йил ўтмоқдаки, Бобо Тоҳирдек иккинчи сиймо дунёга келгани йўқ.

Бобо Тоҳир шеърлари жаҳоннинг барча йирик тилларига таржима этилган ва этилмоқда. Улар инглиз, олмон, француз, немис, рус, араб, турк, урду, арман ва бошқа тилларда чоп этилган.

Бу китобчада шоир тўртликлари ўзбек тилида биринчи бора ўқувчиларга тақдим этилмоқда. Улар 1342 ҳижрий (1963 мелодий) йили Техронда босилган «Девони Бобо Тоҳири Урён» китобидан олинди.

Алишер Шомуҳамедов,
Филология фанлари номзоди, доцент.

ТҮРТЛИКЛАР

1

Сенингсиз бўстон гул яратмас, ё раб,
Очилиб, атрин ҳам таратмас, ё раб!
Дилим хуни билан юзин ювмайиң,
Сенингсиз кулкуга очилмас ҳеч лаб.

2

Рўмолим бошда-ю қаддимда кўйлак,
Этай ноз, лол қолсин бу чархи фалак.
Денгиз-дарёларни кезай сарбасар,
Куп-қуруқ қўлларим ҳўллаин андак.

3

Тани меҳнаткашим бордир, худойим,
Дили ҳасраткашим бордир, худойим.
Ғариблик дарди-ю йўқлик ўтидан
Юракда оташим бордир, худойим.

4

Сенга маълум эмас илми самовот,
Йўлиндан ғайри йўл эрур харобот.
Ўз фойда-зиёнинг билмадингку сен,
Кўмак дўстингга сендан қайда, ҳайхот.

5

Қаро тун, тошлоқ жой, мен эса ғирт маст,
 Косам тушди қўлимдан, топмади шикаст.
 Асровчининг ўзи асраса не бок,
 Йўқса минглаб коса бунда хору паст.

6

Менинг дардимга дармон дўстларимдан,
 Ҳамиша васлу ҳижрон дўстларимдан.
 Агар қассоб келиб пўстимни шилса,
 Ҳамоно ажрамас жон дўстларимдан.

7

Азизим, кўзларим бўлсин саройинг,
 Кўзим милкида дойим хоки пойинг.
 Қадам босганигда қўрқамен бехос —
 Киприкдан бўлмасин озурда пойинг.

8

Кўксимдан кетдингу унда дилим йўқ,
 Бошим ичра бошқа фикру билим йўқ.
 Ҳар икки оламдан истаганим сен,
 Номинг зикр этмаса, ундай тилим йўқ.

9

Сўраб кўр ул нигори дилфирибдан,
 Ўғирма юз, дегил дўсту хабибдан.
 Ўтиб кетгай унинг боғу баҳори,
 Нечун олмас хабар ушбу ғарибдан.

10

Бир нарсага чопар бу шум нафсимиз,
 Чумоли еми-чун бўлайлик семиз.
 Бандалик шартлари недур, билмадим,
 Жаҳон майдонида саргардонлар биз.

11

Кўрдим бир боғбонни хўп нолон бу чўлда,
 Лола экар эрди, кўзда қон бу чўлда.
 Экиб юрар экан, дер эди: «Эй аттанг,
 Экканларинг колур байталмон бу чўлда».

12

Хуррам тоғу хуррам букун боғу дашт,
 Хуррам эрур ким айланиб сурар гашт.
 Бепоёндир, бепоёндир, бепоён
 Ўшал тоғу ўшал боғу ўшал дашт.

13

Дилим бўлгач харидори муҳаббат,
 Қизиб кетди бу бозори муҳаббат.
 Мехнат — ўриш, ишқ бўлибди арқоғи,
 Дил либоси, номус-ори муҳаббат.

14

Бир шери мард эрдим, бебок, паҳлавон,
 Менга қасд айлади ажал ногаҳон.
 Менга дуч келолмас эрди ҳатто шер,
 Азроил дастида бўлдим нотавон.

15

Баҳор гул очди-ю ўтди ўшал дам,
 Шундай суръат билан ўтди ёшлик ҳам.
 Қабристон гуллади, очилди лола,
 Қайга кўйган бўлса жононлар қадам.

16

Агар дилим дилбар, дилбар қаёндир,
 Дилбарим дил бўлса, дилга не номдир?
 Дил билан дилбарим арқоғу ўриш,
 Дил қайда, дилбарга нима макондир?

17

Қазо қулоғимга пичирлар ҳар дам:
— Дилингнинг дардига йўқ асти малҳам,
Агар бўлмас эса гавҳари якто,
Ишинг ривож тараф қўярми кадам?

18

Дилу дийдам ишидан оху фарёд,
Бири қўрган, бири айлар ани ёд.
Пўлат ханжар ясаб, ўткир тигини
Уриб кўзга, дилимни айлай озод.

19

Баданда жон борин билмаганлар шод,
Жонга жонон борин билмаганлар шод.
Жононлар дардида ёниб туну кун,
Висол — дармон борин билмаганлар шод.

20

Ошиқ девоналик дostonдан кўркмас,
Ошиқ кишан, кунда, зиндондан кўркмас.
Мисли оч бўридир ошиқлар дили,
Оч бўри ҳай-ҳаю гаврондан кўркмас.

21

Хушдир ким билмаса ўз ҳолини ҳам,
Билмаса нур нима, қуруқлик ё нам.
Масжиду бутхона, каъба-ю черков
Бари унга бўшлиқ, бўлмаса санам.

22

Боғбонлар, гул экманг, қурисин гулшан,
Лола бетини ҳам кўрмасин чаман.
Гулда аҳду вафо шу бўлар экан,
Илдиздан қуритинг, экинги тикан.

Ёр бўлди бегона, танда жон куяр,
 Этакдан то ёқа, гирибон куяр.
 Кўкаламда ўтган бир дам ёдида
 Кўркаменки, ҳам дин, ҳам имон куяр.

Хушвақтлар чамандан юзин ўгирмас,
 На бирор ҳарф ёзмас ва на ўчирмас.
 Мажнундек ихтиёр этар биёбон,
 Охулардек ўтлаб юрар, ўтирмас.

Ҳар оқшомда сени кўрган бахтиёр,
 Сўзи ҳам, ўзи ҳам сенга бўлса ёр.
 Ўзим висолингга етолмасам-да,
 Сени кўрганларга қилай жоннисор.

Кеча тун гулзўрни айлабман маскан,
 Ухлабман, бағримга қадалмиш тикан.
 Гулни севганимдан ҳасадчи боғбон
 Орамизда тикан ўстирган экан.

Нечук менга қиё боқмас азиз ёр,
 Нечук дардимга йўқ дармону мадор?
 Эмиш ёрим ётар ноз уйқуда, ноз,
 Нечук уйқидир ҳеч бўлмаса бедор?!

Дилим кўрмайди сенсиз шодлик ҳеч,
 Билгани заҳматдир, озодлик ҳеч.
 Хароб обод бўлур, аммо дилу жон
 Тополмас сенсизин ободлик ҳеч.

Ишқингдан биёбон этдим ихтиёр,
Бахт истаб қаноту қуйруғим абгор.
Сабр айла дединг, аммо сабрдан
Бошимга ёғилди андуҳу озор.

Фалакнинг гардани синсин, илоё,
Жаҳон фарзандига ёғдирар жафо.
Бири келмасданоқ топгай заволин,
Бири келиб кетар кўрмайин вафо.

Шод — кимнинг бошига тушди савдойинг,
Ҳар дам боши бўлса гар хоки пойинг.
Дилимда кимларнинг таманноси йўқ,
Аммо тўри ҳоли, у сенинг жойинг.

Шодон эрур кимки сен бирла бир дам,
Сенинг ёнингда ул ҳам шоду хуррам.
Ишқу ишқибозлик одати шундай —
Юзсизлик айлагай жононга ҳамдам.

Ундай ишни қилма, оёққа харсанг,
Бўлса ёруғ ва кенг олам сенга танг.
Қиёмат қилмишинг айтилса бир-бир,
Уятдан бўлмасин юзинг қизил ранг.

Менга бу хору зорлик токай, токай,
Паришон рўзғорлик токай, токай.
Кўксимдан аримас ғам-алам юки,
Бошим узра зўрлик токай, токай.

35

Бошим айланди динсиз юрса қинғир,
 Менинг йўлим ундан ҳам қийшиқ охир.
 Чумоли ҳам дилу жон сохиби-ку,
 Нечун парвонанинг офати шамдир.

36

Яратмишлар мени бесар ва сомон,
 Яратмишлар паришону паришон.
 Паришонлар ётибдир ер ичинда,
 Яратмишлар шу тупроқдан мени, жон.

37

Эй ёр, боғу роғим, кўча-кўйимсан,
 Бинафша кулф урган ариқ бўйимсан.
 Тоғлардек мусаффо етти иқлиминг,
 Ҳаётда умидим, фикру ўйимсан.

38

Фалак беҳад оширди оху зорим,
 Жудо қилди ўзидин гулизорим.
 Мени нард тахтасига ўтказиб ул,
 Бешу олтини ташлаб қилди корим.

39

Дилим ичра ҳаёлинг бу қаро тун,
 Ҳаёли хатту холинг бу қаро тун.
 Бириктирдинг кўзим мужгонларини,
 Кўрингай то жамолинг бу қаро тун.

40

Мен ул риднманки, номимдир қаландар,
 На хонумон, на уй кўрдим, на лангар.
 Кўчанг кездим, чиқиб қолсанг мабодо
 Фидо этмоққа бошимни муқаррар.

41

Мусулмонлар, дилимда уч ғамим бор:
Ғарибликдир, асирлик ва ғами ёр.
Ғариблик ва асирликка чидарман,
Ва лекин ёр ғами айлайди абгор.

42

Миниб от, чиқдим овлиққа бўлиб шод,
Қанотим синди, шодлик бўлди барбод.
Ариқ бўйида босмиш ғафлат уйку,
Қолур ғафлатда кимки, қасди сайёд.

43

Чаманда лола-ю атроф тиканзор,
Қачон гул терса бўлғай дердим, эй ёр.
Менга боғбон деди: «Дўстлик иши шул,
Пишар кеч меваси айлаб сени зор».

44

Дилим сенсиз ҳамиша беқарор, ёр,
Менга сендин етишгай доим озор.
Бошимга мушлайин ожиз боладек,
Кучим шунга етар, йўлингда мен зор.

45

Хабар ҳолимдан олгил, ёр, бирдам,
Дилим тангу қоронғи, унда кўп ғам.
Сочингга гул тақибсан, тоза гулсан,
Гул ўрнига урай панжамни мен ҳам.

46

Дилим зору дилим зору дилим зор,
Табиб чорланг дедим, бўлғай мададкор.
Менинг дардим дилимда — интизорлик,
Табиб ҳам чора излаб қолди ночор.

— 96 —

47

Лабинг шаккар, тананг нукра эй, оху,
Менинг кўнглимда оташ, кўзларим сув.
Эрир сувда шакар, оташда нукра,
Кучоғимга келишга сенда кўркув.

48

Кеча-кундуз қароргоҳим биёбон,
Кўзим ёши ила саҳрода тўфон.
На иссиқ чиқди тандан, на бош оғрир,
Фақат бир дард — танамда жон нолон.

49

Бу сунбул соясинда гулжамолинг,
Хали ёш навдадир қомат — ниҳолинг.
Қамар рухсоринг ишқида туну кун
Қилур булбул каби зор бемажолинг.

50

Ўзинг дарду ғамимга айла чора,
Зиё бер, қорадир, пешонам қора.
Куним ўтмакдаку нурсиз, зиёсиз,
Бирор дам бизга ҳам боқ, моҳи пора.

51

Кел, эй булбул, куйиб нола қилайлик,
Саҳар нола сири недир, билайлик,
Гулинг ишқида сен нола қилурсан,
Максудга зору ночор интилайлик.

52

Дилим фарёдига етгил, худоё,
Бу олам уйида ўзингсан танҳо.
«Тоҳирнинг ҳеч кими йўқ» дейдилар, йўқ,
Ўзинг борсан менга барчадин аъло.

53

Дилим ранжини аттордан сўраб бок,
Азобим жони бемордан сўраб бок.
Ҳалойиқ холу аҳволим сўрайдир,
Сен, эй жону дилим, ёрдан сўраб бок.

54

Қоронғи тун, бўрилар кетти тоққа.
Ўрим сочингни ташлаб кел кучоққа.
Лабинг дарвишига эт бўса ҳадя.
Бизни ташламагил аччиқ фироққа.

55

Гул ўстирдим бериб хўп печу тобин,
Кўзим ёши-ла бердим сув серобин.
Худо даргоҳида нечук раводир.
Гулимнинг ўзгалар олса гулобин.

56

Дилим бордир, дили девона-ю банг,
Бўлолмам яхши-ёмонга ҳамоҳанг.
Чиқиб бир кун ахир девоналикдан,
Ўшал дилбар этагига урай чанг.

57

Дилим ҳайрон, дилим ҳайрону ҳайрон,
Дилимда ору номус уйи вайрон.
Ярашгай бизга бадном, юзқаролик,
Муҳаббат аҳлига ор қайда шоён.

58

Не хуш кундирки, қабрим бўлса хўп танг,
Бошим остида ёстик хоку харсанг.
Оёғим қиблада, жоним биёбон,
Танам қурту илон бирла этар жанг.

Вой ул кунким гүрим бўлгай заху танг,
 Тўкурлар устима тупрок, кўйиб санг.
 Илонлардан қочарга не оёқ бор,
 На кўл бор, қилса қурмурса ила жанг.

60

Худовандо, мен кўп безор бу дилдан,
 Кеча-кундуз етар озор бу дилдан.
 Кеча-кундуз сенга нола қилурман:
 — Ўзинг олгилки, мен абгор бу дилдан.

61

Сенинг дастингдан, эй дил, кийганим нил,
 Қўюрман лоладек доғ сенга, эй дил.
 Қиёматга қадар нола қилурман,
 Ғамингдан эрта-ю кеч, бўлма гофил.

62

Нечун озурда ҳолсан, эй дил, эй дил.
 Мудом сочиқ хаёлсан, эй дил, эй дил.
 Шукр бирла бориб бурчакка ўлтир,
 Магар соҳиб камолсан, эй дил, эй дил.

63

Магар қоплон, палангсан, эй дил, эй дил,
 Менинг-ла шери жангсан, эй дил, эй дил.
 Қўлимдан келса, қонингни тўкардим,
 Кўрардим қайси рангсан, эй дил, эй дил.

64

Не қилғум то мени ёр айласа дил,
 Мени деб гиряву зор айласа дил.
 Қидирса айланиб гирди жаҳонни,
 Менингдек ёр йўқ, бор айласа дил.

Лола терар бўстонда, лола дил,
 Неки, кўргай биёбонда, лола дил.
 У кўр бўлса, менам бедонишу ғўр,
 Яна кайтиб, терар жонда, лола дил.

Дилим, гофил-ку субхондан не ҳосил?
 Айилмас нафси шайтондан не ҳосил?
 Сенинг қадринг фаришталардан ортик,
 Билолмай қадрин, армондан не ҳосил?!

Менам ул ожиза қушменки, филҳол,
 Бу оламга қўярман ўт, уриб бол.
 Мусаввир солса гар деворга нақшим,
 Ёқар оламини бу тасвиру тимсол.

Бўйи зулфингга ман мафтунман, эй гул,
 Яноғинг рангидан дилхунман, эй гул
 Мен ошуғинг сенинг ишқингда зорман,
 Сени Лайли десам, Мажнунман, эй гул.

Худоё, дод бу дилдан, дод бу дилдан,
 Бирар дам бўлмадим мен шод бу дилдан.
 Қиёмат кун агар келса бошимга,
 Қилурман нолаю фарёд бу дилдан.

Агар келсанг сени жондан суярман,
 Келолмасанг ҳижронингда куярман.
 Келиб, дарду ғаминг солғил юракка,
 Ўлармен ё куярмен ё туярман.

Икки зулфинг бўлур тори рубобим,
 Не истарсен кўриб ҳоли харобим.
 Йўқ эрди ишқибозлик ўртамизда,
 Нечун ҳар тун сенга банд ўй — азобим.

Бекор сўздан дилу тан узра ташвиш,
 Гуноҳим қатра ёмғирдан кўп эрмиш.
 Қўлимни тутмаса гар рўзи маҳшар,
 Қийин бўлгай, қийин бўлгай, қийин иш.

Нигор рухсорини дил севди жондан,
 Лаби лаълини дам беркитма мандан.
 Худо ҳаққи секинроқ ҳайда, сорбон,
 Қолибман орқада шул корвондан.

Фалакнинг дастидан минг дод дерман,
 Ҳазор оҳу фиғон, фарёд дерман.
 Тикону хас билан ўлтирса дилбар,
 Нечук мен хотиримни шод дерман.

Билолмасманки, розим кимга айтай,
 Фироқи сарвинозим кимга айтай?
 Агар айтсам, бу сирни айлагай фош,
 Бўлак розу ниёзим кимга айтай?

Ўшал бечораю бехонумон — мен.
 Ўшал захматкашу озурда жон — мен.
 Биёбонларда саргашта югурган,
 Учиргай ҳар тараф боду бўрон — мен.

Назар сол менга ҳам то нола айлай,
 Нигор этмайди парво, нола айлай.
 Чаманда зор булбул қилса нола,
 Менам булбули шайдо, нола айлай.

Сахрога қарайман, сени кўраман
 Дарёга қарайман, сени кўраман.
 Тогдаги тошга, боғдаги гулга,
 Раънога қарайман, сени кўраман.

Нечук нола қилмай, куюк дил бўлсам,
 Нечук нола қилмай, беҳосил бўлсам.
 Гул устида булбул нола қиладур,
 Нечук нола қилмай, мен бегул бўлсам.

Куюк дил бирла айланай сендан,
 Аламли сўзни эшитгил мендан:
 Тарозу бирла ғамимиз тортсак,
 Ҳаммадан ғамгин, оғирроқ бул тан.

Идишга жо бўлган уммонман, уммон,
 Ҳарф устида нукта, маънога макон.
 Алифсиймо келар минг йилда бир бор,
 Минг йилда бир келган инсонман, инсон.

Туяман, тиконга қилиб қаноат,
 Қанча юк ортсалар этарман тоқат.
 Раҳмсиз фалакдан ва оғир юкдан,
 Эгам назарида доим ҳижолат.

83

Кел, уйим ёрит, кош-кўзи ўйнок,
Мени меҳнатга қўйди бу фироқ.
Бир жуфт қошинга мин-минг қасамким,
Мен ғамга жуфтман, сендан бўлсин тоқ.

84

Бу оламдан бадар кетгум, бадар мен,
Чину мочинда бўлгум дарбадар мен.
Фироқ лозим эса, кетдим узоққа...
Дея бергум нигоримга хабар мен.

85

Дилим зору масъума, нола қилмай бўлурму?
Вужудим қийма-қийма, нола қилмай бўлурму?
Мени таъна қилурлар, кеча — кундуз нолон деб.
Ажал қурмиш пистирма, нола қилмай бўлурму?

86

Кел эй жонона, дийдоринг кўрай мен,
Юзингдин сунбулу гуллар терай мен.
Келиб ўлтир ёнимга, ою йиллар,
Нигорим, ой юзингга бир тўяй мен.

87

Кўзим ёшини тўкмай ишқда дилдор,
Висолингдан етишди менга ахбор.
Вафо тухмин дилимга экдим охир,
Тикон ўсди, дилимда андух, озор.

88

Не билгайман, нечун сарсону сарсон,
Гаҳи гирён, гаҳи нолону нолон?
Мени бедард деяр кўрган кишилар,
Билолмасман, нечун йўқ дардга дардмон.

Ғамида бўлса ғамхорим у ҳам ғам,
 Ғамидир мунисим, ёрим ва ҳамдам.
 Ғами бирла ўзим танҳо қолурман,
 Худо мендин аритмагил ғамин ҳам.

Сенингсиз гул боғи зиндон кўзимга,
 Ўчоқ ўтхонадир бўстон кўзимга.
 Сенингсиз йўқдир оромим ҳаётда,
 Бари уйку ва ё армон кўзимга.

Сенингсиз ёстиғим аждар кўзимга,
 Сенингсиз кунларим овсар кўзимга.
 Гулистон ичра сенсиз сайр қилсам,
 Гулистон сарбасар наштар кўзимга.

Хуш ул соатки, дийдоринг кўрурман,
 Каманда анбари торинг кўрурман.
 Дилим шодлик нима, билмйди ҳаргиз,
 Магарким гули рухсоринг кўрурман.

Дилим, авлоқдир, аҳволин билай мен,
 Ким истар анга пайғом етказай мен.
 Худованда агар умримни берса,
 Барин ишқи йўлида кетказай мен.

Нечун мен йиғламай, афсурда ҳолман,
 Синиқ икки қанотим, хаста болман.
 Халойиқ менга дер: «Нолангни қўйгил!»
 Нечук қўйгум, унингсиз хом хаёлман.

Санамлар кўйида дил тилим — тилим,
 Лолалар хуснидан доғу доғ дилим.
 Қиёмат номахон ўқиса нома,
 Сендан ҳижолатда тутилар тилим.

Тоғда ўлтираман, чўкки устида,
 Баландда лолалар термак кастида.
 Гар гулу лолада бўлмаса вафо,
 Нечук ёр танлайн, баланд-пастида.

Кўзим боғланса ҳам сен тараф чопай,
 Жисмим ёндирсалар оёғинг ўпай.
 Агар боққа кирсам гул термоқ учун,
 Гулларни ҳам сенга ҳамрангин топай.

Осмоннинг гумбази куяр оҳимдан,
 Фалакнинг маркази куяр оҳимдан
 Гар дунё ўнгламас экан ишимни,
 Оразу ғарази куяр оҳимдан.

Кел, эй дилбар, килиб нола куяйлик,
 Ҳар иккимиз қаро кунни қўяйлик.
 Қилур беш кунлик гулга нола булбул.
 Умр бўйи нолон, ғамга тўяйлик.

Этай мен май тутиб сайри гулистон,
 Ариқлар шилдираб оқсин фаровон.
 Бир — икки коса май ичгач, бўлиб маст,
 Нигорим ёнига боргум хиромон.

101

Не бармоқ бирла кўрсатдинг, нигорим,
Фирокка тутди ёрим ҳам диёрим,
Нечук ноҳақ қилурсан жонима қасд,
Қаро бўлди, қародир рўзигорим.

102

Кечалар ошиқи маҳпорадурман,
Уззу кун дардида бечорадурман.
Қароринг бор сени ўз кулбанг ичра
Жаҳонда мен ҳақир оворадурман.

103

Менам дил хастаю сийнамдир абгор,
Мазорим тоши остидан келур зор.
Сенинг сийнангда йўқдир бундайин шўр,
Ҳаё йўқдир, вужудим шўри мингбор.

104

Дилимда дарду ғам, абадий алам,
Ҳеч ким воқиф эмас, кўнглим тўла ғам.
Гулшанда жуда кўп нолон булбуллар,
Таскин беришолмас дилга улар ҳам.

105

Фалак тинглар қачон оҳу фиғоним,
Ҳамон гир айланар оташда жоним.
Ўтар умрим фақат дарду аламда,
Менинг комим-ла юрмас осмоним.

106

Фалак билмаски бу кул мустаманддир,
Буни кўп эзмасин, дил дардманддир.
Бир-икки айланиб кўрса тушунгай,
Фалакнинг яхши ёмонига банддир.

107

Назар ташла куяр бу хону моним,
Куяр жабринг ила қоқ устихоним.
Ишинг бедодлик, андиша қилғил,
Фигонидан каро ёруғ жаҳоним.

108

Санарман кечқурун чиққанда юлдуз,
Келурми деб, кутарман сени ёлғиз.
Ярим тун келмасанг, то тонг жигар хун,
Кўзим ёшин қилай тўфону денгиз.

109

Ўз аҳволимдин ўзим беҳабарман,
Не билсам мен сафарда зер-забарман.
Муруватсиз нигорим дастидин дод,
Умр ўтмиш кўйингда дарбадарман.

110

Азизлар, икки дардга мубталоман:
Бирини тоқлик, бирини нафси баломан.
Насибам бўлмайдин ёрим висоли,
Жамолини кўролмасдан адоман.

111

Аё дилбар, сенинг жойинг гулистон,
Менинг гулханда жойимдир кулистон.
Сени излаб дилим зору кўзим лўк,
Магар жой гулшану гулхан, биёбон.

112

Ишқинг вужудимга оташ уфургай,
Кундан-кун бул оташ авжда, қутургай.
Кўзим қаросига итинг оёгин —
Кўйса, киприklarим йўлин супургай.

113

Бўлай кофир агар мен лола эксам,
Бўлай кофир агар меҳримни тиксам.
Бўлай кофир тилимга номин олсам,
Агар юз доғини кўнглимга чексам.

114

Дилоро, сенсизин зор, нотавонман,
Жигарда нишу кўзда қора қонман.
Бу кун кўкка кўтарган қўлларимни —
Уриб бошимга, нолон, хаста жонман.

115

Бутун олам юкин ортиб дилимга,
Мени маст тевадек солдинг йўлимга.
Юкимни ортдириб соат ба соат,
Вафо қилдинг ғанимга, мен — ўлимга.

116

Ҳазор минг мулки дунё бўлса менда,
Ҳазор минг мулки уқбо бўлса менда,
Барисидан кечардим юзларингсиз,
Ҳазор бойлик муҳайё бўлса менда.

117

Кўчанг бошига чандон келгум охир,
Висолинг дебми гирён келгум охир?!
Кўчанг бошига сени кўрмак учун,
Худодан кўркмай, осон келгум охир.

118

Жигар бағрим алам, келиб кетурман,
Фирокига чидам, келиб кетурман.
Нечун дерсан: «Кўчамга келмадинг ҳеч».
Юзим сомон, санам, келиб кетурман.

Бу дилдан дод, орзуйимни қилмас,
 Бу дилдан дод, озори босилмас.
 Бу дилдан дод, мисли ваҳши бир қуш,
 Тузок қўйсам не дом, не дона билмас.

120

Кел эй, биз ҳам бўлайлик Лайли-Мажнун,
 Этайлик дийдамиз ёшини Жайхун.
 Эсиз кетмиш Фаридуну, ажабмас,
 Адолат бирла бўлсак биз Фаридун.

121

Кел, эй дил, бир умр нолон бўлайлик,
 Кел эй парвона, бе сомон бўлайлик.
 Гули Раънонинг ишки жондан ўтди,
 Вафосиз ёрдин гирён бўлайлик.

122

Айрилиб сендан, боғладим зуннор,
 Бутпараст бўлдим сени деб, дилдор.
 Сенинг ахду вафойинг не билиб кўп,
 Мен ахду вафодан кечурман такрор.

123

Ўзинг дединг мени кемачи чаққон,
 Эшкагин эшади, кўз ёши уммон.
 Қўрқамен бу дунё фарқ бўлиб кетар,
 Кўз ёшим дарёдир, мавж уриб оққон.

124

Қилурмен сендан, эй бадгир, нола,
 Нечук деб ёри бетадбир нола.
 Мисоли ўқ еган қоплон қарорсиз,
 Ва ё занжирдаги бир шер, нола.

Мен ул мастдурки, саргашта елурман,
 Фақат дилбар оёғин фарк килурман.
 Дилором дилдан олиб кетса ором,
 Қачон кавсардан ўзга май билурман.

Илоҳо, душманимни хаста кўрсат,
 Юракка ханжар ур, то даста кўрсат.
 Кечин келсам сўрай деб ҳолини мен,
 Кўзимга қабрини сарбаستا кўрсат.

Узумнинг сувидан мастмиз, ахир биз,
 Нечун дилдор фироқида фақирмиз.
 Чидармиз оташу ўт тобига, лек,
 Нечун биз дуди заҳматдан сўқирмиз.

Фалак барбод қилдингку асосим,
 Хуми нилга ботирдинг оқ либосим.
 Агар мақсудинг эрса қасди жоним,
 Кўпар илдизидан умри асосим.

Агар мастону мастмиз, сендан имон,
 Агар бе пою дастмиз, сендан имон.
 Агар ҳинду, агар кофир, мусулмон,
 Ва ёки бутпарастмиз, сендан имон.

Дилим шундай, нечун шундай, у нечун,
 Ҳамон хуну ҳамон хуну, ҳамон хун.
 Ўшал гул юзли Лайлонинг йўлида
 Ҳамон Мажнун, ҳамон Мажнуну Мажнун.

Хуш ул ким, на бош бор на уй-остона,
 Бош қуйи ўлтирса қуриб чордона.
 Ўлтирса сабрни дилга жо этиб,
 Хаёлда дилбарин ёдлаб ягона.

Сенингсиз талвасам бордир, келиб кўр,
 Заҳар лим-лим косам бордир, келиб кўр.
 Учовмиз: хун кўзу мутрибу соқий,
 Дилимда васвасам бордир, келиб кўр.

Кел, эй кўнгил, яқинроқ кел юракка,
 Пушаймон бўлмагил етмай тилакка.
 Ўтар бешқунли бу дунё жуда тез,
 Насиб этқайму гул термак этакка.

Дилим сендан ҳамон нолону нолон,
 Дилим қондир, дилим қондир, дилим қон.
 Ҳозор-минг марта менга ваъда бердинг,
 Бари ёлғон, бари ёлғону ёлғон.

Каримлар миннатини, кел, тортамыз,
 Лаим дастурхонидан қўл артамыз.
 Карим қўли карам дастурхонида,
 Елкамизга карим юкин ортамыз.

Кел, эй жонон, дилим тўлиқ дард кўр,
 Кўзим ёши қизил, рангим зард кўр.
 Эзар дилни алам, руҳим сабру ғам,
 Барча ғамга чидар, жоним мард кўр.

Кўлимга тушса эрди чархи гардун,
 Деярдим: «Ишларингда барми мазмун?
 Ато этдинг бировга нозу неъмат,
 Биров зор арпа нонига, жигар хун».

Этагингни юлиб олдинг кўлимдан,
 Зигирча йўқ пушаймон бу йўлимдан.
 Яна бориб этагингга урай кўл,
 Ишим топгай ривож, ўнгу сўлимдан.

Бу фалакнинг зарбидан, ҳалқумдадир жон,
 Қилурман илтижо, оҳ ила афғон.
 Дилимга берди тоб меҳнат, машаққат,
 Нечук тобланмаган Сому Наримон.

Пушаймонмиз, пушаймонмиз, пушаймон,
 Қаён кетди кўринмас кўзга карвон.
 Бу дунё бевафо, ҳеч кимга қолмас,
 Жафосин тортамыз чандону чандон.

Гул экдим тоғ таги, сайланма жойга,
 Суғордим, кўз ёшим айланди сойга.
 Етишган чоғида ҳидламак пайти,
 Шамол олди бўйин, иш қолди войга.

Дилим тангдир, йўқ унда сабру тоқат
 Ўлимга розидир жоним омонат.
 Ниқоб тутдим, кўролмасман юзингни,
 Нечук айлай баён, дилда не ҳолат.

143

Улки, бехонумон сарсона менман,
Улки, сарсону саргардона менман.
Улки, кундузлари хуфтопу хуфтон,
Улки, кечалари гирёна менман.

144

Юсуф янглиг маконим бўлса зиндон,
Фаму андуҳидан дил бўлса вайрон.
Агар юз боғбон ҳам бўлса моне,
Келурман боғу бўстонингга хандон.

145

Димоғимга етушса бўйи кокил,
Менга шул бас, керакмас бўйи сунбул.
Кечин сени хаёлан олса оғуш,
Саҳар келгай болишимдан бўйи гул.

146

Бошим бордирки, осмони кўринмас,
Фамим бордирки, поёни кўринмас.
Магарким, бовар этмассен, бери кел,
Келурсен, дарду дармони кўринмас.

147

Биз ул кўкси шилинган бир чавандоз,
Тепа тоғларда кезгаймиз сарафроз.
Эгов бирла ҳама тигин этар тез,
Бил ул тигким, худо ургаи эгов боз.

148

Алам, андуҳу ноламнинг навоси,
Ва холис қалбим андуҳ интиҳоси —
Қачон етгай дея кутгай куюк дил,
Недур, билмам, куюк диллар давоси?

149

Дилим бордирки, беҳбуди кўринмас,
Насиҳат айласам, суди кўринмас.
Этай барбод десам, учмайди елга,
Оловга ташласам, дуди кўринмас.

150

Дилим бордир, даме хуррам бўлолмас,
Ғамим бордирки, бир дам кам бўлолмас.
Хатим бордир, гўзаллардин ваколат,
Нигори бевафо ҳамдам бўлолмас.

151

Хазон билмас баҳорим бор, гулим бор,
Не ғам, гарчи чопилган сунбулим бор.
Бирар дам бул куюк дил додига ет,
Букун танҳо ўзинг кўнгли тиниқ ёр.

152

Худо ҳаққи, менинг жоним ўзингсан,
Араб султони, жононим ўзингсан.
Билолмасман, ўзим кимман, нечукман,
Фақат маълумки дармоним ўзингсан.

153

Ҳар дилни ёритмас ишқинг ғояси,
Ҳар жойга ҳам тушмас Хумо сояси.
Ишқингдан баҳраманд боши осмонлар,
Шафақдан қизарар тоғлар қояси.

154

Коримга ярамас бу ғариб дилим,
Дил қонидан ўзга йўқдир ҳосилим.
Ҳозир гул мавсуми, савдо жўш урмиш,
Аммо парво қилмас дил ноқобилим.

155

Бирор тун йўк, кўнгилда бўлмасин ғам,
Бирор дам йўкки, дилбар бўлса ҳамдам.

Худонинг лутфига минг-минг шукурлар,
Дилимда бўлмасди ғам бир нафас кам.

156

Худо қози бўлур кун дод этарман,
Сирот кўпригидан қандоғ ўтарман.
Қари — ёш навбати сирла ўтарлар,
Менга навбат етиб келса, нетарман?!

157

Келу келгилки, жононим ўзингсан,
Келу келгилки, султоним ўзингсан.
Сени дерман фақат бу сенга маълум,
Келу келгилки, имоним ўзингсан.

158

Дардингдан дилгинам доимо ғамгин,
Кўзларим ёшидан ёстуғим намгин.
Шунда ҳам мен сени хўп дўст тутарман,
Сени дўст тутканга не бўлур таскин?!

159

Эрур жононлар ишқи дил хароши,
Юмилса кипригим, хуноба ёши.
Дили ошиқ мисоли хўл навда,
Бир учи ёнса йиғлар бошқа боши.

160

Менингдек жизгинак парвона йўқдир,
Бу оламда бўлак девона йўқдир.
Илону қурт-қумирсканинг ини бор,
Фақат менда бирор вайрона йўқдир.

161

Минглаб диллар вайрон, ундан ҳам кўпдир,
Минглаб жигарлар қон, ундан ҳам кўпдир.
Минглаб кўнгилларда сенинг савдойинг,
Минглаб ё минг тумон, ундан ҳам кўпдир.

162

Шалола сочларинг пуртоб қилма,
Хумор наргисларинг пурхоб қилма.
Агар мендан кутар эрсанг муҳаббат,
Менинг ҳаётимга шитоб қилма.

163

Аё дилбар, менинг додимга етгил,
Жаҳонда ёр кўпми разм этгил.
Қаён кўрдинг менингдек сўхта дилни,
Магар гулшанда кўп нолон булбул.

164

Сенга мен ўрганиб қолдим, дилоро,
Вафони тарк этибсан сен гулоро,
Яқин келгил яқин, бергум кўнгилни
Ўзинг бедил, этарсен дил таманно.

165

Менга дунёда сенсиз парвариш йўқ,
Тунлар уйқу, кундуз овқат ейиш йўқ.
Шуурдан ҳеч дарак йўқдир бошимда,
Танам борки, боши бирла ҳеч иш йўқ.

166

Дилим сенсиз эмас хуррам бирор дам,
Юзингни кўрса, қолмас унда ҳеч ғам.
Агар дарди дилим тақсимлаб берса,
Бирор дил қолмагай дунёда беғам.

Саҳарда кўз ёшим дунёни олди,
 Оҳим етти осмон, чархга ўт солди.
 Кўзимдан қонли ёш шундай оқарким,
 Жаҳонда қуруқлик кўринмай қолди.

168

Ошиқлар дили пайғомингга зор,
 Хумору хумор май жомингга зор.
 Менинг кайфиятим сенинг кўзингга,
 Итоаткор дили соч — домингга зор.

169

Бу оламда дилим беком сенсиз,
 Қўлим бир лаҳза тутмас жом сенсиз.
 Теракнинг баргидек титрайди қалбим,
 Тополмай бир нафас ором сенсиз.

170

Фариблик айламиш бу қулни дилгир,
 Фалак солмиш мени бўйнимга занжир.
 Фалак занжирини бўйнимдан олсин,
 Фариблик тупроғи оғирку оғир.

171

Дилим майли гули боғингдир,
 Сийнам узра фақат сенинг доғингдир,
 Лолазор доғи дил чироғингдир,
 Бу лолазорлар сенинг тоғингдир.

172

Ўшал дилбарки, доим кўзлари маст,
 Менингдекларни минглаб қилди побаст.
 Агар боксанг ул ой хуштори ичра —
 Менинг шеърим каби бордир баланд-паст.

173

Дилимда доим сенинг мотаминг,
Унда пайдарпай айрилиқ ғаминг.
Нечун қаддинг хам дея сўрама,
Қаддим хам этган фиروق, аламинг.

174

Дунёда мендек дилсўхта борми?!
Дарду аламда андуҳда борми?!
Кўзим ёшидан йўлларим балчик,
Ишлари мендек нопухта борми?!

175

Саҳар пайти келар булбул фиғони,
Унинг жўри эрур бу хаста жони.
Фалак, сен оҳ-фиғонимдан ҳазар қил,
Фиғоним ўртагай саккиз самони.

176

Ғаминг кўнглу дилимда беҳисобдир,
Худо билгай, дилим мурғи кабобдир.
Сенинг лутфингга ноз этгум Жаллод,
Жадал қатлим буюрсанг кўп савобдир.

177

Дилим меҳринг қозонмас, нега арзир,
Тиларменким қозонса меҳринг охир.
Гирибон бўлса ҳар бир дўстидан чок
Бу оламдан гирибоним домонгир.

178

Аламли жонима тан мисли зиндон,
Бошим устида доим тиғи паррон.
Кетибдир ихтиёрим, йўқ қарорим,
Чидам билмас дилимда доғи ҳижрон.

Бировга айтмагил дарди дилимни,
 Самодан тош ёғиб эзмиш гулимни.
 Деярлар: «айла тарк ёрингни Тоҳир»,
 Нечук тарк айлайн зар кокилимни.

Қаёндурсан қаён, эй ёри дилхоҳ,
 Хабар бергил менам бир кун топай роҳ.
 Жойинг ҳар жойда-ю бизлар сўқир дил.
 Хатойим кўп, ўзинг афв айла оллоҳ.

Бошим човгон тўпидек айланур, бил,
 Дилим даврон тўпидек айланур, бил
 Бу даврон мардлигин кўрмай ўтурман,
 Фалак осмон тўпидек айланур, бил.

Дилим сендан бўлак дилбар истамас,
 Сенинг жавҳарингсиз жавҳар истамас.
 Менинг дилим куюк, меҳринг озорим,
 Санам, куймаган дил озар истамас.

Қаридим, қолмади ёшликдан асар,
 Мажолим йўқ белимда: сўхта жигар.
 Юзимни, фикримни босмишдир ажин,
 Бинойим харобдир, надомат самар.

Гажак зулфингни савдоси бошимда,
 Жамолинг моҳи ғавғоси бошимда.
 Кўрарга янги ойни истаса дил,
 Қаро қошинг таманноси бошимда.

185

Дилим синган қаноти этса парвоз,
Ва ё қумга ўтирган кема носоз.
Ҳалойих дерки, Тоҳир тор чалиб бер,
Синик тордан нечук чикқайдир овоз.

186

Билолмасман мени ким қилди урён,
Ўзим жаллод, мени ким қилди бежон.
Беринг ханжарни, сийнам айлабон чок,
Кўрай не қилди дилни ишки жонон.

187

Ақлни бошдан айлаб маҳву гумдон,
Кўзим ёшини қилдинг қопкора қон,
Агар Лайли сўрар Мажнуни ҳолин,
Биёбонга боқар сокин ва ҳайрон.

188

Нечук қомат, нечук қомат, не ғавғо.
Жунунлик пеша, бошга тушди савдо.
Ҳаёлимда чизибман суратингни,
Ўзим пинҳона қилдим хўп тамошо.

189

Сенинг ишқинг менинг жонимдаги ўт,
Гар ўлсам ҳоки тупроғимдаги ўт.
Гўримдан ҳам унар ишқинг ниҳоли,
У минглаб шоҳ таратгайдир, қараб ўт.

190

Ғаминг менга зулми қилди пеша,
Қилурман нолаю афғон ҳамиша.
Азизлар, бир—бирингиз айланг эъзоз,
Ажал тош бўлса, одам мисли шиша.

Дилим қон устига қондир, билурсан,
 Куюқдир, жизгинак жондир, билурсан.
 Кўтардим бошга Майманд бирла Алванд,
 Худо билгай не нолондир, билурсан.

Дилинг, эй сангдил, биз деб ўт олмас,
 Ажаб йўқдирки, тош сендан ўтолмас.
 Дилинг ёндирса дерман ўт алангам,
 Кўзимдан ҳўл танам танҳо ўт олмас.

Яратгандан бери халлоқи олам,
 Бирор дам қўймади кўнглимни беғам.
 Агар бўлса бирор шахс хотири жам,
 Туя кўрдингми? Йўқ, тинч қўй мени ҳам.

Баҳор келди, дала-дашт, гулни кўргил,
 Гулу бўстонда минг булбулни кўргил,
 Қадам оҳиста қўйдим боғу тоққа,
 Магар мендан хароба дилни кўргил.

Мен ул шамменки, кўз ёшим оловдир,
 Ёнар тан, шуъласи бошда яловдир.
 Ҳама кунлар, ҳама тунлар шу бўлгай,
 Куним шундан, туним шундан синовдир.

Экинзоримда битгайдир фақат ғам,
 Гулистонимда битгай гули мотам.
 Ниҳоли ноумидлик кўкламайдир,
 Дили беҳосилим шудорида ҳам.

Сенингсиз кипригим кўз ёшидан хўл,
 Сенингсиз умрим ипи топмагай йўл.
 Сенингсиз менга танҳолик ҳамиша,
 Ҳаётим майсасин сенсиз урар дўл.

Дала—тоғ лоласи бир ҳафталикдир,
 Бинафша оласи бир ҳафталикдир.
 Синаб боқдим юзи гуллар вафосин,
 Алар дил ноласи бир ҳафталикдир.

Дили хушдир кими, оллоҳи ёрдир,
 Қулҳи оллоҳ агар кўнглида бордир.
 Агар беш вақт номозин этса ижро,
 Беҳишт боғи аларга нақ бозордир.

Балодир дил, худоё, дил балодир,
 Гуноҳкор кўзлару дил мубталодир.
 Агар кўз бўлмаса, бечора бу дил
 Гўзаллар муждасин қайдин олодир.

Қулоғим чўзса ул кўркарди кимдан,
 Хуним ичса нукул кўрқади кимдан.
 Ярим жон бирла кимдан кўрққаним бор?
 Бир Олам дил-ку бул кўркарди кимдан.

Магар бул боғ ниҳоли бесамардир,
 Унинг боғбони доим қонжигардир.
 Дарахтин охир илдиздан қўпарғай,
 Замон гар меваси лаъли гуҳардир.

203

Юзларга ёйиб зулфи кокилин,
Омихта қилибдир гулу сунбулин.
Паришон айлагач зулфи торини,
Илар ҳар ториға хуштори дилин.

204

Аё сарвинозим, аё дилрабо,
Кўзинг сурмасиз ҳам қародир, қаро.
Икки зулфи мушкин менингчун қазо,
Мени мунча қилдинг гадо, бенаво.

205

Ишқ аҳлин қисмати доим бало бил,
Айюбдек қийноққа ул мубтало бил.
Ҳасандек бир коса захар насиба,
Ҳусандек шоҳиди ул Қарбало бил.

206

Дило, роҳат дединг, хору хашакдир,
Бошингда доимо чархи фалакдир.
Унинг дастида гар пўстинг шилинса,
Чидайбергил, ўзи ҳам жонсарақдир.

207

Агар дардим бир эрса на бўларди,
Ғамим андак сир эрса на бўларди.
Табиб, тақдир турар ёстик бошимда,
Табиб ё тақдир эрса на бўларди.

208

Ҳар икки кўз — пиёла, лиммо—лим май,
Икки зулфинг баҳоси — мулки Рай.
Ҳамон ваъданг эрур эрта-ю индин,
Бу эрта-индининг қай куни келгай?

209

Лойи бирла безаб зулфинг торини,
Наргисинг ноз ила ўртаб ёрини,
Ишқингда рўзимни этмадинг равшан,
Нозинг торож этди сабрим борини.

210

Дилим булбул каби хуш, хушнаводир,
Аламдан нола вақти тонг сабодир.
Кўниб гул шохига булбул деярки:
— Фигон! Гул бевафодир, бевафодир!

211

Менинг истакларим бисёр эмас, ёр,
Дилимда фойда фикри йўк, зинҳор.
Ариқ ё чашма бўйин истамасман,
Менинг ҳар бир кўзимда Зиндаруд бор.

212

Нигорино, дилу жоним ўзингсан,
Хама ошқору пинҳоним ўзингсан.
Бу дардни билмадим кимдан кўрай ман,
Менга маълумки, дармоним ўзингсан.

213

Хумоюнман, баланд тоғлар ватаним,
Сайри олам қилсам, ҳар жой чаманим.
На уйим бор, на кўйим бор, на ашё,
Ўлим вақти қанот-парим кафаним.

214

Ғами олам насибам аввалодир,
Менинг дардимга ҳижрон кимёдир,
Шифо охир топар ҳар кимни дарди,
Менинг дардимни дармони балодир.

Жаҳонни бевафо зиндонимиз бил,
 Тикан захри гулу бўстониимиз, бил.
 Айюб сабри-ю Ёқуб меҳнатини
 Ҳамон қисмат, насиби жониимиз бил.

Шов-шувдан кунларим бир-бирдан батар,
 Ошуфта иқболу бахт зеру забар.
 Туну кун фироқинг, ҳажрингда нола...
 Бенаволар охи қилмайди асар.

Ҳама банди танам бир най мисоли,
 Мудом дарди фироқ онинг заволи.
 Ёнарман ҳам қўярман то қиёмат,
 Худо билгай қиёматкун не холи.

Васлингсиз оҳанги малак, не хушдир,
 Васлингсиз ороми фалак, не хушдир.
 Сенинг ҳижронингда, аё шўх санам,
 «Дийдорин бир кўрай» демак, не хушдир.

Хуррам ул дилки, гамдан баҳравардир,
 Ва нолон дил гамингдан беҳабардир.
 Бу ишқ бозорида нақдина, текин,
 Валёкин ҳар куюк дил бесамардир.

Кириб келса кечин ул нозаниним,
 Ўшал кеч гулларгай умри заминим.
 Шунингчун то саҳар дийдам йўлида,
 Эшикдан келса деб хилватнишиним.

Фалакни тўлдирмиш оҳимдан шарар,
 Нола қилсам қонга тўладир жигар,
 Сенинг дилинг ғамдан куймаса ҳаргиз,
 Куйганлар аҳволи қилгайми асар.

Кечам ялдо тунидек қопқародир,
 Дилим дарди туганмас бир балодир.
 Ҳама дард охири дармони бордир,
 Менинг дардим шифосиз бедаводир.

Азизлар қабрида гул-лола ўсмас,
 Агар ўсса, унинг ранг-бўйи бўлмас.
 Қабрни қопласа ёввойи гуллар,
 Унинг бадбўйлиги, бадноми сўлмас.

Дилим доим оловда, кўзда қоним,
 Жигар қони билан лик айш жомим.
 Ўлимдан сўнг бўйинг тегса тирилгум,
 Мозоримдан ўтарсанг, ёри жоним.

Келурсан деб кўчабошда турарман,
 Келиб шодлик эшигини очурсан.
 Турарман ҳар куни, сендан дарак йўқ,
 Нечун, эй бевафо мендан қочурсан.

Кўрибдирми менингдек зорни гулшан?
 Билиб қўй, ўт аро пажмурда бул тан.
 Узоқ тун ҳамдамим шамдин бўлак йўқ,
 Билар дилсўхта ҳолин жони куйган.

227

Фалак золим, фалак бедоду жаллод,
Кўзим ёши дилимни этди барбод.
Дамодам дуди оҳимдин само ҳам.
Самак ҳам айлагай кўз ёшидан дод.

228

Нечун истар фалак озору озор,
Гулимни даста қилса унда ҳам хор.
Юрак юкини енгил айламансан,
Сенга маълум эмас дилда не ғам бор.

229

Ақлсизлик-ла йўл бошлаб сўқирга,
Бўлиб ҳамроҳ ўзим тушдим чуқурга.
Кўнгилдан ўтди у манзилгача деб,
Фақат йўл ярмича ул бўлди бирга.

230

Фироқ дарёсида дил ғарку хордир,
Жигар-бағрим ҳамиша доғдордир.
Кўзим киприкларида қонли қатра,
Назар боғида гўё лолазордир.

231

Дилим нозик мисоли шишадирман,
Фиғон этсам-да серандишадирман.
Кўзим ёши агар қондир ажабмас,
Фироқида дилимни тешадирман.

232

Сафо кайда, сафо, кайдадир сафо,
Кўнгил кимга берсам, бари бевафо.
Йўлга чиқай яқсар то Шерозгача,
Қай манзилга борсам юзлаб ошно.

233

Муҳаббатсиз кўнгил ўлмоғи маъқул,
Кими бедард ҳазон бўлмоғи маъқул.
Муҳаббат йўлида собит эмас тан,
Куйиб ўтда, гули сўлмоғи маъқул.

234

Қаро бахтим ечилмас бир тугундир,
Қаро кундир, куним гўёки тундир.
Муҳаббат куйининг заҳматкашиман,
Дилимнинг дастидан дил фарқи хундир.

235

Фақат бирдир, фақат бир орзуйим бор,
Бўлурми ҳамдамим ул лоларухсор.
Агар дарди дилим тоғларга айтсам,
У ерда лола, гул ўсмайди зинҳор.

236

Қуёш ботгач, тушар ёстикқа бошим,
Ёнар сўнгах, ёнар ҳам ичу тошим.
Туни хижрон нигоҳимда аланга,
Олов киприкда, қонли кўзда ёшим.

237

Нечун, эй дил, бунингдек беқарорсан,
Баҳор елида унган бир ғуборсан?
Нечун тинмай югурдинг тоғу саҳро,
Менинг измимдамас, беихтиёрсан.

238

Ўйламаки, бўстон хуш ёқар менга,
Ё бошим саргардон хуш ёқар менга.
Кўзимда доимо гулхан тенглиги,
Сенсиз не гулистон хуш ёқар менга.

239

Карам қилғучи асли бемакондир,
Гўзалларга сафобахш меҳрибондир.
Кеча-кундуз ҳалойикқа нигоҳбон
Қиёмат кунда ул қози калондир.

240

Фалак бедодидин, дўстлар, омон йўқ,
Омонлик истасак охир замон йўқ.
Зулмдан гар ёкам чок айласам чок,
Бу гумбаз остида мандан ёмон йўқ.

241

Қачон мардлик қилибдир асли номард,
Фигону нола кўпмас, дилки бедард.
Совуқ тандирда бўлмас шула-ю нур,
Деган эрди Фаридун ўғли жўмард.

242

Нечун нишинг урарсан, бермайин дам,
Нечун келдинг, эмассан ёру ҳамдам.
Нечун тузлар сепурсан дил ярамга,
Нигоро, бўлмасанг дардимга малҳам.

243

Мен ул чавандоз, жойим Ҳамадон,
Масканим тоғда, ҳаммадан ниҳон.
Қанотим қоқиб тоғдан тоғларга,
Наҳчир овлайман, овлайман чаққон,

244

Қоматим доим ғуссадан ҳамдир,
Мендек меҳнаткаш дунёда камдир.
Ғамдан қутулиш йўли кўринмас,
Дилим толесиз бир кўҳи ғамдир.

245

Қачон хабар олсанг, дилим мунаввар,
Қачон лутфингдан кут олур жигар.
Жигаринг хун бўлган эмас ҳеч қачон,
Қачон куюклардан олурсан хабар?!

246

Оҳ урай, ҳолимдан кўк олсин хабар,
Бу девона дилим бўлсин минг бадтар.
Сўхта дил оҳидан кўрк пари пайкар,
Улар оҳи сўнмас то рўзи маҳшар.

247

Яноғинг тафти дўзаҳ ўти, дилдор,
Заҳар мужгонларингдан томди, маккор.
Занахдон чоҳининг жодуси бирла
Дили Хорутга анда тикладинг дор.

248

Кўзим дуррини домон кўрса маъкул,
Жигар қонини жонон кўрса маъкул.
Жабр тортдингму ҳеч кимга дема роз,
Жабр сўзини пинҳон кўрса маъкул.

249

Гулу лола яшнар боғу бўстонда,
Шабнам қатралари киприк-мужгонда.
Карвон йўл оларкан Хуросон томон,
Бангол томон бурай, у Ҳиндустонда.

250

Агар номехрибоним мехрибондир,
Нечун кўздан қизил ашким равондир.
Агар дилбар менинг дилдорим ўлса,
Нечун бу тандан на дил бор, на жондир.

Ҳеч ким сўзламади ул бедодимдан,
 Хабар келтирмади сарв озодимдан.
 Барча гўзалларни йиғди бир жойга,
 Ҳеч ким сўз очмади менинг ёдимдан.

252

Худовандо, дилим мендан жудо қил,
 Давосиз дардима ўзинг даво қил.
 Лаби ёқутига хўп сув берибсан,
 Нечун қонимга ташна, бир бало қил.

253

Бу дунё дастурхон, меҳмони одам,
 Бу кун лола очилмиш, умри бир дам.
 Чуқур бор қопқоронғи номидир гўр,
 Бўлур охир ўшанда хотиринг жам.

254

Дилим дилбар сочига мубталодир,
 Фироқи бир бало, васли балодир.
 Дили хун кимки, келмиш бу хароба,
 Дил эрмасдир, у дашти Карабалодир.

255

Алам кўксимда қандай хона қилмиш,
 Харобада бойқуш ошёна қилмиш.
 Бу мискин кўнглига беамон,
 Ғамга яна ғамдан дармона қилмиш.

256

Илоҳо, эй фалак мендек забун бўл,
 Дилинг худди дилимдек ғарқа хун бўл.
 Мени бир лаҳза гар беғам кўрарсан,
 Ҳамон дерман ғамимдан сарнигун бўл.

Сени Алванд этагинда кўриб ман,
 Этак қоқдим бу дунё лаззатидан.
 Кўзим қони ўшал Алвандга оқсин,
 Йўлингга сув сепай кўз ёши бирлан.

Бирар дам дилда йўқ сабру қарорим,
 Ҳалойиққа малол тун оху зорим.
 Нечун қилмайди парво тошбағир ёр?
 Нетай йўқдир кўлимда ихтиёрим.

Кўзим ёшин оқиздим субҳу шом, то —
 Кўчасинда ариқлар бўлди пайдо.
 Висолин боғида гул лола эқдим,
 Тикан ўсди, тиканлар ўсди танҳо.

Бу дунёда куяр кўнгил саросар,
 Унинг мол-мулкидин кўз юм, биродар.
 Бу кун кўнгилдаги андух, алам, ғам —
 Етар то рўзи махшар, рўзи махшар.

Дилдан ўзга жойдан нола чиқмайди,
 Хўл мужгондан ўзга жола чиқмайди.
 Бирор кеча йўқ ким, тушимда кўрмай,
 Дил қони томмаса лола чиқмайди.

Саҳар йўқки, нолон бўлмаса булбул,
 Қон ёшим этакка томмаса гул-гул.
 Гул устига бориб гар нола қилсам,
 Ҳар куйган юракка тушади ғулғул.

Дилимни ғам ўтинда сўхта билгил,
 Бу жоним ишқ ўтинда пухта билгил.
 Кафан ичра йўқу бор битта бўлгай,
 Гадо-ву шоҳ танин омухта билгил.

Дили дардсиз кишидан мурда яхши,
 У кўнгилдан, дили пажмурда яхши.
 Саҳар булбул қўниб гул шоҳида дер:
 «Муҳаббатсис кишидан мурда яхши!»

Дилим зеру забар дўстим ғамидан:
 Кўзим хуни жигар дўстим ғамидан:
 Ўшал ёри азизу нозанин деб,
 Ёнар жоним, ёнар дўстим ғамидан.

Ўлай, кўзим ёшин кўрмасин дилдор,
 Оҳим шароридан куймасин ул ёр.
 Ишки оташида коврилганимни,
 Ҳокистар рангимни туймасин зинҳор.

Ҳўтан мушкиданам қопқора сунбул,
 Асир этмиш ҳазор кўнгилни кокил.
 Фигону нолам олмиш кўнглига йўл,
 Ажаб... кўксида харсанг тошми ё дил.

Ҳаёлингда ишқнинг қурбони ортар,
 Фироқдан минг тилим бўлгайдир жигар.
 Агар бир бора мужгонингни кўрсам,
 Қадалгай жонимга юз бора ханжар.

Замони лозазор бир ҳафталикдир,
 Бу фасли навбаҳор бир ҳафт-аликдир.
 Ғанимат бил нигор васлинки, зеро,
 Висоли нозли ёр бир ҳафталикдир.

Дилим булбулсифат шайдойи гулдир,
 Ичимдан ўт чиқар ёнмоғи шулдир.
 Кўзим селоби хундир арғувондек,
 Юрак ишқига қулдир, ишққа қулдир.

Мунаввар юзидан қалбим мунаввар,
 Муҳаббати тийри жонимга наштар.
 Анинг қора ҳолин қора деманглар,
 Менинг забун ҳолим ундан бешбаттар.

Агар билмак эсанг ҳолим харобдир,
 Нигоҳ ташла, жигар-бағрим кабобдир.
 Мени ташлаб топибсан бошқа бир ёр,
 Қиёмат кун ҳисоб бермак азобдир.

Ҳаёлимда сочингдир гоҳи-гоҳи,
 Мусибат етмаса қалбимнинг оҳи,
 Дилим қонга булаб кетган ўзингсан,
 Кўзимдан кетмагай қаддинг сиёҳи,

Нигори тоза юз ёрим қаёнсан,
 Қалам қош, сурма кўз ёрим қаёнсан.
 Бир он кел Тохиринг бағрига, жонон,
 Ўлардам ширин сўз ёрим қаёнсан.

Мени девона-ю шайдо билурсан,
 Мени саргашта-ю расво билурсан.
 Билолмасман дилим қайдан жой олмиш,
 Билурманки, уни бежо билурсан.

Дилим қайдам кими девонасидир,
 Қаён сарсон, кими ҳамхонасидир.
 Билолмасман дили саргашта кимнинг —
 Асири наргиси мастонасидир.

Юзинг хуршидидан офтоб ҳижолат,
 Ҳилол қошинг ҳилолидан синоат.
 Шаҳар саҳро ва боғу роғни кездим,
 Сенинг васфинг ила банддир жамоат.

Агар заррин кулоҳсан оқибат ҳеч,
 Агар оламга шоҳсан оқибат ҳеч.
 Агар муҳри Сулаймон бармоғингда,
 Ниҳоят ҳоки роҳсан, оқибат ҳеч.

Мен ул шоҳман, емишлар бор мевам,
 Мен ул вайрона ганжим топди барҳам,
 Қилурман нола даштда шул учунким,
 Қарилик келди, торож ёшлигим ҳам.

Дарахтнинг шохи гар девордан ортур,
 Ҳамма кўлин чўзур ё кесак отур,
 Қўпориб ташла они илдизидан,
 Магар ҳосил эса ҳам гавҳару дур.

Бировга дард маъкул, бировга дармон,
 Бировга висолу бировга ҳижрон.
 Дард ила дармону васлу ҳижрондан —
 Бизга маъкул, нима танласа жонон.

Шермисан, йўлбарсми, қулон ё қоплон,
 Охир борар жойинг ўшал гўристон.
 Унда тананг ёзар тўкин дастурхон,
 Илону чаёну қурмисқа меҳмон,

Гўристон кез, ундан ол ибрат,
 Кўр, фақиру бойда неҳолат.
 Кафансиз йўқ бирар камбағал,
 Ортиқ ҳам олмабди бирор бадавлат.,

Жудо бўлгач юзингдин, мохи гулгун,
 Баробар бўлди менга кундузу тун,
 Агар менга насиб этса висолинг,
 Туним ҳам наврўз ўлгай эрди ҳам кун.

Мен ул мискинки, қадри камданам кам,
 Мен ул боши кесилган сўхта бир шам.
 Мен ул бемева, бе гул қупкурук шох.
 На дунё кори-ю на охират ғам.

Кел, эй дўст дилни оламдан узайлик,
 Кўнгилни андуху ғамдан узайлик.
 Чидам бирла экиб тухми муҳаббат,
 Жаҳолату жаҳаннамдан узайлик.

287

Биз ул риндмизки, исён фаслидирмиз.
Биз улфат шиша-ю жом аслидирмиз.
Агар сен бегуноҳсен, бор малак бўл.
Биз ул Одам ва Ҳаво наслидирмиз.

288

Ғами ишкинг эрур ҳамдам умрбод,
Уни ўргатди на мактаб, на устод.
Мени мамнун этарки, ушбу ғамдан,
Хароба дил бўлибдир энди обод.

289

Ақл кирган кезидан менга шул ёд —
Фирокидин қилурман доду фарёд.
Бирар шодлик куни йўқдир эсимда,
Ҳамиша хотирим ношод, ношод!

290

Сенингсиз гулшан ҳам кўзимга гулхан.
Сенинг-да гулшан ҳам кўзимга гулшан.
Гулимсан, гулбўтамсан, гулшанимсан,
Сенинг бирла тирилгай бу ўлик тан.

291

Худо ишқ оташин жонимга урмиш,
Шарорин, устихон, қонимга урмиш.
Қачонким, ишқ ўтидан ёнди шамим,
Ул ўтга дил ўзин парвона қилмиш.

292

Не хуш соат суюклим келгани он,
Нихоясига етса дарду ҳижрон.
Неча юз шавқ ила жоним беройин,
Унинг ўрнини олгай эрса жонон.

Азизлар, мавсуми айни баҳордир,
 Чўлу саҳро букун шан лолазордир.
 Бу мавсумда билинг фурсат ғанимат,
 Бу дунё аблаҳу безътибордир.

Сари саргаштами, сомони йўқдир,
 Дили хунгаштами, дармони йўқдир.
 Берибман номусулмонликка дилни,
 Бирор мазҳабга ҳам имони йўқдир.

Етишди мурда овози қулоққа,
 Ажал шаҳбози банд солмиш оёққа.
 Рафиқлар кетдилар навбатма-навбат,
 Фиғонким Азроил келмиш бу ёққа.

Не хуш, номехрибонлик сарбасардир,
 Агар бир бошда бўлса дардисардир.
 Агар дашт ичра Мажнун бўлса ғамгин,
 Дили Лайлини, бил, ундан батардир.

Саҳар кездим гўристон, келди бир сас,
 Фиғону оҳу афғон қилди Лоҳас.
 Бари шўриш ва афсус бирла дерди:
 «Бу дунё, яхшилар, бир хасча турмас!»

Нечоғ кўп бўлса кимда молу давлат,
 Дили бойлик ғамидан сержароҳат.
 Агар бошида бўлса тожи Хусрав,
 Ширин жонига охир бўлгай офат.

299

Азиз дўстлар жудоликнинг ғамидан,
Жудо бўлдим кўзимнинг малҳамидан.
Ғариблигу жудолик кўчасинда,
Айилдим ёру жоним махрамидан.

300

Синик дилдан хабарсиздар дили шод,
Хароба ҳолини билмайди обод.
Сенинг қусринг эмас, удми азал шу —
Гирифтордан хабар олмайди озод.

301

Нигорим истаса, ғам қайғу афзал,
Шаҳаншоҳ тожидан кўз жоду афзал.
Агар шоҳ берса менга мулки Шероз,
Суюклим бўлса қўйнимда шу афзал.

302

Агар жойинг еттинчи осмондир,
Ажал кашқири ҳар дам қасди жондир,
Агар юз йил умр кўрсангда охир,
Ер остинда қаронғи уй макондир.

ИЗОҲЛАР

- Айюб — қаттиқ азоб-уқубатларга бардош берган машҳур пайгамбар. Исломиятдан олдин ўтган.
- Алванд — Эронда Ҳамадон шаҳрига яқин тоғ.
- Алиф — араб алифбосининг биринчи ҳарфи.
- Анбарсо — анбарга ўхшаш, анбар ҳидли.
- Афъий илон — Бир турли жуда заҳарли илон.
- Баҳр — денгиз.
- Бобил — Арабистон Ироқида қадимий шаҳар номи. Диний афсоналарга кўра, унда бир қудуқ бор эмишки, Ҳорут билан Морут сеҳр қилиниб шу қудуққа ботирилган.
- Бод — шамол.
- Бол — қанот.
- Дебо — нозик ва нафис нақшлар солиниб тўқилган мато.
- Доро — мелоддан илгари IV асрда ўтган Эрон шоҳи.
- Жайҳун — Аму дарёсининг қадимий номларидан бири.
- Зуннор — Христиан динидагиларнинг белига боғлаб юрадиган чилвир белбоғи.
- Ижоз — мўъжиза кўрсатиш.
- Кайвон — Зухро (Сатурн) сайёраси. Астрологларнинг афсоналарига кўра, у бахтсизлик юлдузи эмиш.
- Карбало дашти — Ироқда 680 йилда Ҳазрат Алининг ўғли имом Ҳусайи ўлдирилган жой.
- Карим — саҳий, қўли очик.
- Лаим — бахил, пасткаш.
- Лона — қуш уяси.
- Майнўш — май ичган, маст.
- Мочин — Манжурия. Бунда узоқ жой маъносида.
- Мўлиён — Бухоронинг шимоли ғарбида Мулиён номли дарёча ва ундан сув ичадиган қишлоқ. Бу жой араблар келма-

сидан олдин Бухоро хонлари — Бухорхудотларга қарашли эди. Араблар даврида унга араб лашкарбошилари эгалик қилдилар. Исмоил Сомоний Бухорода подшоҳ бўлгач, Мулиённи араблардан ўн минг тангага сотиб олиб, у ерда қаср қурдиради ва шахсий боғ барпо этдиради.

Мурғ — қуш.

Мустажоб бўлган — қабул этилган.

Мустаманд — хаста, нотавон, муҳтож, ҳожатманд.

Найсон — Баҳор ойларидан бирининг номи. Апрельга тўғри келади

Нард — нард ўйини.

Наримон — «Шоҳнома» қаҳрамонларидан. Пешдодийлар сулоласидан шоҳ Манучеҳрнинг лашкарбошиси.

Настарон — настарин. Оқ очиладиган бир хил гул.

Наҳчир — ов, овлаб олинган ўлжа.

Ноб — тоза, тиниқ, соф.

Обшор — шалола, шаршарак.

Озарин — ўтли, оловли.

Пеша — иш, амал.

Побаст — оёғи боғланган, оёғига кишан тушган, грифтор бўлган, мубтало.

Пистон — она кўкраги. Бу қасидада шоир мажозий образларда ўша даврдаги май тайёрлаш йўсинини тасвирлаб берган. Биринчи мисраъдаги «шароб онаси» — узум токи, унинг кўкраги эса, узум бошлари

Рай — Эроннинг қадим пойтахтларидан бири. Унинг харобалари ҳозирги Рей шаҳри яқинида.

Раъд — момақалдирак

Ринд — эркин табиатли, майпараст, диний тақиқларга бепарво.

Рустам — Фирдавсий «Шоҳномаси»нинг асосий қаҳрамонларидан бири. Жангларда енгилишни асло билмаган афсонавий паҳлавон.

Руд — Музика асбоби, соз.

Рўзи маҳшар — қиёмат куни.

Самак — Балик, ер ости (ерни балиқ кўтариб туради деган афсона асосида).

Самовот — осмонлар.

Сиём ойи — Нахшоб ойи деб ҳам юритилади. Муқанна исён кўтарган вақтда кимё илми ёрдами билан Нахшоб (Қарши) ва Кеш (Шаҳрисабз) оралигидаги Сиём тоғи тепасида ясаган оё эмиш

Сирот кўприги — дўзах устига тортилган, қиёмат куни жаннатга ўтиладиган, киличдан тез, қилдан ингичка кўприк.

- Гуноҳкорлар ундан ўтолмай жаҳаннамга йиқилиб тушар эмиш.
- Сом — «Шоҳнома» қаҳрамонларидан бири. Рустамнинг бобоси
- Сор — чуғирчиқ
- Соро — тоза, соф
- Сулаймон — Исломиятдан олдин ўтган пайғамбарлардан бири. Гўё у бутун жонворлар тилини билган ва шунинг учун энг қудратли бўлган.
- Сўхта — куйган.
- Таб — иситма, безгак.
- Такбир — «Оллоҳу акбар» иборасини айтиб худони улуғламоқ
- Танжа — Марокашда денгиз бўйидаги бир шаҳар.
- Тароз — Хитой билан Тукистон чегарасида жойлашган, ўз гўзаллари билан машҳур қадимий шаҳар номи.
- Уммон — Арабистоннинг ғарби-жанубида жойлашган бир қитъанинг номи. У ердаги денгизни ҳам шу ном билан «Баҳри Уммон» деб атайдилар. Адабиётда мажоз йўли билан умуман денгизни «уммон» дейдилар.
- Урён — ялонғоч, кийимсиз.
- Уқбо — Охират, нариги дунё.
- Уқоб — бургут.
- Фаридун — «Шоҳнома» қаҳрамонларидан. Пешдодийлар сулоласига мансуб олтинчи подшо. У адолат рамзи ҳисобланади.
- Ҳарф устида нукта — араб алифбосида ҳарф устидаги нукталар ўзгарса, улар бошқа ҳарфга айланади ва сўз маъноси ҳам ўзгариб кетади.
- Харобот — Хароб жой, вайрона, майхона.
- Хирадманд — ақли, доно.
- Хоб — уйку, туш.
- Хорут — Ривоятга кўра худонинг қаҳрига учраган фаришталардан бири. У қудукқа туширилган.
- Хотам — Ўзининг саҳийлиги билан танилиб, афсонавий қаҳрамонга айланиб кетган кишининг исми.
- Чавгон — «гўй — чавгон» ўйинида от устида туриб гуй (тўп)ни тутиб олинадиган, учи эгри узун таёк. Бу ерда шоир ёр сочининг жингалаклигига ишора қилиш билан бирга уни бошқалар юраги (тўп)ни тутиб олувчи чавгонга ўхшатмоқда.
- Чин — Хитой. Бунда узоқ жой маъносида.

Юсуф — Яъқуб пайгамбарнинг ўғли. Гўзаллик рамзи.
Ялдо — Энг узун, энг қоронғи тун. 21—22 декабрга тўғри
келади
Яъқуб — Исломиятдан олдин ўтган пайгамбарлардан бири.
Яғмо — талон, торож.
Ҳамадон — Жанубий Эрондаги шаҳар.
Ҳасан — халифа Алининг ўғли 625—669 йилларда яшаган.
Шиалик ривоятларига кўра заҳарлаб ўлдирилган.
Ҳижоз — Арабистоннинг Қизил денгиз шарқидаги бир қис-
ми.
Ҳумо — Ҳумой — Афсонавий қуш. Гўё унинг сояси тушган
одам катта бахтга, ҳатто подшоликка ноил бўлар эмиш.
Хумоюн — қутлуғ, муборак, шарафли.
Ҳусайн — Ҳазрат Алининг кичик ўғли. У 625 йилда туғилиб,
680 йил 10 октябрь куни Қарбало даштида халифа
Язидга қарши урушда ҳалок бўлган. Жасади ўша ерда дафн
этилган. У ер шиаларнинг асосий муқаддас зиёратгоҳига ай-
ланган.

Китобдаги расмлар 1963 йили Техронда нашр этилган Бобо
Тоҳир девонидан олинди.

Рассом — Муҳаммад Тажвидий.

МУНДАРИЖА

АБУ АБДУЛЛО РУДАКИЙ

Жаҳоншумул адабиёт асосчиси. *А. Шомухамедов*. 5

ШЕЪРЛАР 7

РУБОЙЛАР 39

АЛОҲИДА БАЙТЛАР 46

БОБО ТОҲИР

Шеър ҳарорати. *А. Шомухамедов* 85

Тўртликлар 89

Изоҳлар. *А. Шомухамедов* 140

На узбекском языке

Рудаки

и

Баба Тахир

СТИХИ

«Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг
Бош таҳририяти

Нашриёт муҳаррири *Шоира Эргашева*

Гехник муҳаррирлар *Галина Ломиворотова, Елена Лукьянова*
Мусаҳҳих Нозима Муҳамедиева

Теришга берилди 11.09.91. Босишга рухсат этилди 16.11.93.

Формати 70×90¹/₃₂. Гарнитураси Тип Таймс.

Шартли босма тобоғи 5,26. Нашриёт ҳисоб тобоғи 5,01.
Тиражи 25000. Буюртма № 5968. Баҳоси шартнома асосида.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг
босмаҳонаси. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.